Ο ΒΟΥΡΚΟΛΑΚΑΣ[1]

ΔΡΑΜΑ, ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΠΡΑΞΕΣ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΑΞΗ

ΣΚΗΝΗ Α'

Στῆς Δέσπως. Χαγιάτι. Φῶτα ἀναμμένα. Τὰ παιχνίδια παίζουν. ΔΕΣΠΩ, ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ΣΑΡΑΝΤΗΣ, ΘΑΝΑΣΗΣ, ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ, ΒΙΟΛΙΤΖΗΔΕΣ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ. Ἀπὸ τὴν πόρτα κοιτάζουνε γειτόνισσες.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὴν τὸ λυπᾶστε, παιδιά, τὸ κρασί. Πλημμύρα τὸ κρασί, καὶ χαλάζι τὸ μάλαμα! (Πετάει νομίσματα στοὺς βιολιτζῆδες). Μάννα, ἡ νύφη, ἡ νύφη νὰ βγῇ νὰ κεράσῃ πάλι.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετοῦλα στολισμένη, μὲ τὸ δίσκο, καὶ πηγαίνει στὸν Κράλη. Σταματοῦν τὰ βιολιά).

ΚΡΑΛΗΣ (παίρνει ποτήρι).

Στὴν ὑγειά σου, πεθερά μου, γειά σας, ἀδέρφια. (Βλέποντας τὴν Ἀρετοῦλα). Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, ἀγάπη μου. Θὰ μᾶς κάμῃς τὴ χάρη νὰ πιῇς καὶ τοῦ λόγου σου, αἴ;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ (σιγανά).

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς.

(Ὁ Κράλης πίνει, ἡ Ἀρετοῦλα βάζει τὸ δίσκο σὲ τραπεζάκι, καὶ παίρνει ποτήρι:)

Μὲ τὶς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὅρισες. (Γυρίζει καὶ βλέπει τὸν Κωσταντῆ). Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, Κωσταντῆ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς, Ἀρετοῦλά μου.

(Ἡ Ἀρετοῦλα πίνει, ὕστερα παίρνει τὸ δίσκο καὶ πηγαίνει στὸν Κωσταντῆ).

Μὲ τὶς ὑγειές σου, Ἀρετοῦλα, καὶ καλῶς ὅρισες. Ἔτσι νὰ μᾶς γεμίζῃς πάντα χαρές, κι ἀπὸ τὰ ξένα ἀκόμη νὰ μᾶς φέγγῃς σὰν ἥλιος, ποῦ νὰ νυχτώνῃ, καὶ πάλι νὰ χρυσώνεται τὸ χωριό μας. Τί λές καὶ σύ, μάννα; Κοίταξέ τον τὸν ἥλιο ποῦ θὰ μᾶς φέγγῃ (δείχτει τὴν Ἀρετοῦλα), κοίταξε καὶ τὸν αὐγερινὸ ἀντικρύ της (δείχτει τὸν Κράλη).

ΔΕΣΠΩ

Μὲ τὴν εὐκή μου, παιδιά μου, μὲ τὴν εὐκή μου νὰ εἶναι, κι ἄς τονε σκεπάζουν τὸν ἥλιο μας σύννεφα.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μαννοῦλα, τί λές; Ἄσπρη μέρα μᾶς ξημερώνει, καὶ σύννεφα βλέπεις; Καλῶς νὰ σὲ βρῶ, χρυσῆ μου γριά, γιὰ νὰ ξαναμπῇ στὸν τόπο της ἡ καρδιά σου.

ΔΕΣΠΩ

Καλῶς νὰ ὁρίσῃς, ἀγόρι μου.

(Πίνει ὁ Κωσταντῆς. Ἡ Ἀρετοῦλα πηγαίνει στὴ Δέσπω).

Μὲ τὶς ὑγειές σου, καὶ καλῶς ὅρισες, Κωσταντῆ μου, καὶ νὰ σὲ χαιρούμαστε, χρυσέ μου γαμπρέ. Ἂς τὴν κάμῃ κι ὁ Θεὸς τὴν καρδιά μας πέλαγο, ποῦ νὰ βουλιάζουν οἱ λύπες, καὶ ν' ἀρμενίζουν οἱ ἐλπίδες, κι ἄς μὴν ἀράζουνε. (Πίνει ἡ Δέσπω, βγαίνει ἡ Ἀρετοῦλα).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἄρχισε, μάννα μου, καὶ σ' ἀνασταίν' ἡ χαρά, καὶ τὰ γλυκαίνει τὰ λόγια σου. Μᾶς βαλσάμωσαν οἱ πονεμένες εὐκές σου, καὶ μοσκομύρισε τὸ σπίτι παρηγοριά. Παίξτε, μαγεμένα παιχνίδια μου. Παλικάρια, σηκωθῆτε στὸν τραγουδηστὸ τὸ χορό. Ἂς βούξῃ ἡ χαρά μας, κι ἄς τὴν ἀκούσουν οἱ κάμποι καὶ τὰ βουνά. Ἔξω τὸ μαντίλι, ἀδέρφια, καὶ στὸ χορό. (Ξαναπαίζουν τὰ παιχνίδια. Παίρνει ὁ Κωσταντῆς τὰδέρφια του καὶ τοὺς ἄλλους καὶ χορεύουν).

ΒΙΟΛΙΤΖΗΣ (τραγουδάει παίζοντας).

Θαμάζουμαι τὸ κρυὸ νερὸ
ΚΩΣΤ. (τραγουδάει) Τὸ νεραντζοφίλημα.
ΒΙΟΛ. » Ὁπόθε κατεβαίνει,
ΚΡΑΛ. » Νεραντζοφιλημένη.
ΒΙΟΛ. » Ἀπὸ γκρεμνὸ γκρεμνίζεται,
ΣΑΡΑΝΤ. » Τὸ νεραντζοφίλημα
ΒΙΟΛ. » Στὸ περιβόλι μπαίνει.
ΘΑΝ. » Νεραντζοφιλημένη.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μὲ μέθυσε, μάννα μου, ἡ χαρά σου, κι ἄλλος ἄθρωπος ἔγεινα. Σήκω, γλυκειά μου μάννα, σήκω νὰ μπῇς καὶ σὺ στὸ χορό. Σήκω, νὰ τὸ δῶ μὲ τὰ μάτια μου πῶς εἶναι χαρὰ κι ὄχι λύπη τῆς Ἀρετούλας ὁ γάμος. (Τὴν τραβάει νὰ χορέψῃ).

ΔΕΣΠΩ

Ὁ χορὸς θέλει νιᾶτα, παιδί μου, θέλει καὶ νοῦ ποῦ δὲν τονε βαραίνουνε συλλογές. Κάλλιο νἄρθῃ ἡ νύφη καὶ νὰ μπῇ στὸ χορὸ γιὰ τὴ μάννα της.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἀρετοῦλα, ποῦ εἶσαι; Ἐλᾶτε, νὰ μᾶς δείξετε πῶς τὴ νοιώθετε τὴ χρυσὴ μας τὴ μοῖρα.

(Μπαίνει ἡ Ἀρετοῦλα, καὶ σμίγει στὸ χορὸ μὲ τὴ Δέσπω).

ΒΙΟΛ. (τραγουδάει) Ποτίζει δέντρα καὶ κλωνιά,
ΟΛΟΙ » Τὸ νεραντζοφίλημα.
ΒΙΟΛ. » Ποτίζει λεμονίτσες
ΟΛΟΙ » Νεραντζοφιλημένη.
ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (ρίχτοντας νομίσματα στοὺς βιολιτζῆδες).

Νὰ μοῦ ζήσετε, καὶ μάννα καὶ κόρη. Ἀπὸ νεραντζιὰ δὲν ἐρούντωσε τέτοιο δροσάτο κλωνάρι. Ὡς τόσο, παιδιά μου, νύχτα σὰν ἐτούτη κι ἀπὸ μέρα πιὸ λαμπερὴ δὲν τὴν εἶδαν τὰ μάτια μου. Ὡς καὶ τὸ φεγγάρι τὴ ζούλεψε τὴ χαρά μας. Στὴν πατινάδα, παιδιά, νὰ τὸ καταλάβῃ κι ὁ κόσμος. Κράλη, νὰ τὸ δῇς τὸ χωριό μας μὲ τ' ὁλοφέγγαρο, καὶ νὰ τρεμουλιάζῃς ἀπὸ τὴ γλύκα.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μᾶς ξανακεράσῃ πρῶτα ἡ νύφη, κι ὅτι προστάζεις κατόπι. (Ἡ Ἀρετοῦλα κερνάει). Ἀρετοῦλα μου, τώρα τὸ νοιώθω πῶς εἶσαι δική μου· γιατὶ τὸ εἶπα, καὶ μὲ κερνᾶς. Ἡ καινούργια πατρίδα σου

[1] Ἴδε σελ. 436.

θὰ τραντάξῃ μὲ τὴ μορφιά σου. Κορώνα μου καὶ καμάρι θὰ σέχω, μὲ τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα θὰ τὸ θρέφω τἀγγελικό σου κορμί. Θἄρχεται νὰ μᾶς βλέπῃ ὁ Κωσταντῆς, καὶ θὰ παίρνῃ μαζί του τὰ φυλλοκάρδια μας γιὰ παρηγοριὰ τῆς μαννούλας.

ΔΕΣΠΩ

Ἄμποτες, παιδάκια μου, ἄμποτες. Ἂν εἶχε λόγια ὁ πόνος τῆς ἀγάπης, γαμπρέ μου, θὰ μποροῦσα νὰ σοῦ παραστήσω αὐτὴ τὴν ὥρα τὸ τί σοῦ δίνω. Τὴ ψυχή μου βγάζω καὶ τὴν ἀποθέτω στὰ χέρια σου. Μὰ εἶναι μπιστεμένα χέρια, καὶ διαλεγμένα ἀπὸ τὸν ἄξιο τὸν Κωσταντῆ μου. Αὐτὸ μὲ γλυτώνει, καὶ δὲ βουλιάζω, δὲν πνίγουμαι· μόνο δυναμώνω κι ἀνεβαίνω στὰ κύματα, καὶ βλέπω ἥλιο καὶ φῶς καὶ χαρά, χαρὰ γιὰ λόγου σου, ποῦ θὰ τὸ καμαρώνῃς αὐτὸ τὸ στολίδι μας. Ἂν εἴχαμε τὴν καλὴ τὴν τύχη νὰ ζοῦν οἱ γονιοί σου, θὰ εἴτανε μεγαλήτερη ἡ παρηγοριά μας. Μὰ δὲ μᾶς εἴτανε γραμμένο αὐτὸ τὸ καλό, ἴσως γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ καλήτερα ὁ Θεὸς τὴν τρυφερή σου ἀγάπη.

ΚΡΑΛΗΣ

Νὰ μὴ συλλογιέσαι ἄλλο, μάννα, παρὰ πῶς τὸ πουλάκι σας θὰ περάσῃ ἀπὸ τόνα στάλλο χρυσὸ κλουβί. Διπλὴ ἔννοια θὰ τὸ διαφεντεύῃ σὰν τόχω κοντά μου, γιατὶ παίρνω μαζί μου καὶ τὴ λαχτάρα σου.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Κράλη μου, εἶσαι μάλαμα, κ' ἡ ψυχή μου σὲ χαίρεται. Τὴ γλυκοπότισες τὴ μάννα μας, κ' ἔγεινε δροσᾶτος βασιλικός. Ἔτσι νὰ μένῃ δροσερὴ κ' ἡ ἀγάπη μας, Κράλη, κ' ἔτσι ἀγκαλιαστοὶ νὰ ζοῦμε πάντα, κι ἂς εἶναι καὶ μὲ τὸ νοῦ. Σαράντη μου καὶ Θανάση, ἐλᾶτε, ἀδέρφια μου, εἴμαστε βασιλιάδες ἀπόψε. Στὴν πατινάδα, παιδιά, ὀμπρὸς παιγνίδια, καὶ τραγουδᾶτε μας, παλικάρια. (Βγαίνουν τὰ παιχνίδια, κι ἀκολουθοῦν οἱ ἄντρες τραγουδῶντας).

Μιὰ πέρδικα,—μιὰ πέρδικα μονακριβή,
Τὴν εἶχε ἡ μά—τὴν εἶχε ἡ μάννα στὸ κλουβί,
Ἔρχετ' ἄγουρος τὴν παίρνει,
Καὶ στὰ ξένα τηνε φέρνει.
Στὰ ξένα καί,—στὰ ξένα καὶ στὰ μακρυνά,
Διαβαίνουν γῶ—διαβαίνουν χῶρες καὶ βουνά,
Μὰ δὲ βρήκανε κονάκι
Σὰν κι αὐτὸ τὸ χωριουδάκι.

ΣΚΗΝΗ Β'

Στὴν κάμαρα τῆς Ἀρετούλας. Στέκεται ἡ Ἀρετοῦλα, καὶ κοιτάζοντας κάποτε στὸν καθρέφτη, βγάζει τὰ διαμαντικά της καὶ τὰ φλουριά της.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ὕστερα ΔΕΣΠΩ.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Χρόνος δὲν τὰ φέρνει ὅσα μιὰ ὥρα μπορεῖ νὰ φέρῃ. Ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ χτύπησε ἡ πόρτα καὶ πῆγα ν' ἀνοίξω, δέκα χρόνια μεγάλωσα. Τί κάνω δὲ νοιώθω. Τί συλλογιέμαι δὲν ξέρω. Εἶναι δὲν εἶναι τρεῖς ὧρες ποῦ τὸν βασάνιζε κρύφιος πόνος τὸ νοῦ μου γιὰ τὸ φτωχὸ παλικάρι ποῦ μοῦ πρωτοεῖπε τῆς ἀγάπης τὰ λόγια, κι ἄξαφνα πέφτει μιὰ μπόρα καινούριες ἔννοιες καὶ παροζάλες, ποῦ τὸν ἔπνιξαν ἐκεῖνο τὸν πόνο σὰν πεταλοῦδα. Λόγο πιὰ δὲν ἀνοιξε τὸ στόμα της νὰ μοῦ πῇ γιὰ κείνη τὴν τρέλλα ἡ κακόμοιρ' ἡ μάννα μου, τότες ποῦ ἀνέβηκε μὲ τὰ μεγάλα τὰ μαντάτα: πῶς εἴτανε, λέει, ὁ γαμπρὸς αὐτὸς μὲ τἀδέρφια μου, καὶ νὰ βάλω τὰ νυφικά! Πήγανε νὰ μὲ τρελλάνουνε μὲ τὴ βιά τους, καὶ καλὰ νὰ στολιστῶ καὶ νὰ βγῶ μὲ τὸ δίσκο. Ποιός ξέρει τί κούτσουρο τοῦ φάνηκα σὰν πρωτοβγῆκα μπροστά του. Ὅσο γιὰ μένα, δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς δὲ μ' ἄρεσε. Σὰ νὰ τὸν πόνεσα, κι ἂς εἶναι καὶ ξένος. Νά το τὸ δαχτυλίδι του. Τῆς Βαβυλώνας χρυσὸ δαχτυλίδι! Ποῦ νὰ εἶναι ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα! Πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μακριά! Τὸ μέτρησα τὸ μάκρος της μὲ τὰ δάκρια τῆς μάννας μου. Μὰ τὸ θέλει ὁ Κωσταντῆς, καὶ τοῦ Κωσταντῆ ὁ λόγος εἶναι Βαγγέλιο. Εἶναι, θὰ πῇς, καὶ τὸ παλικάρι πονετικό. Ὡς τόσο ἡ Βαβυλώνα,—ποῦ νὰ εἶναι ἡ Βαβυλώνα! τί παράξενο ὄνομα! Ἄχ, ἡ γύφτισσα! Ἡ καταραμένη ἡ Γύφτισσα! Σήμερα τὸ πρωὶ μοῦ τὰ προφήτευε πάνω σ' αὐτὸ τὸ χέρι! Θὰ πάω, λέει, στὰ ξένα, μὰ θὰ γυρίσω μὲ καράβι ποῦ θἄχῃ—ἔλα, Χριστέ μου! Ἀνατριχίλα μὲ πιάνει! (Μπαίνει ἡ Δέσπω).

ΔΕΣΠΩ

Τί κάνεις, ἀγάπη μου;

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἡ παραζάλη μὲ λώλανε, καθὼς φαίνεται, καὶ παραλαλῶ. Κοιτάζοντας αὐτὲς τὶς πλεξοῦδες, μαννοῦλα μου, ἔλεγα νὰ σοῦ κόψω μιὰ νὰ σοῦ τὴν ἀφήσω, νὰ θυμᾶσαι τὴν Ἀρετή σου.

ΔΕΣΠΩ

Τῆς μάννας ὁ νοῦς εἶναι δεμένος, παιδί μου, μὲ τέτοιες πλεξοῦδες ἀμέτρητες. Εἶναι μυριόκλωνο δύχτι ποῦ τόχει ἡ λαχτάρα πλεγμένο, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ βυζάξῃ τὸ πρωτογέννητό της, ὡς τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἀναπάψῃ ὁ Χάρος. Κόρη μου, γιὰ δάκρια τώρα δὲν ἦρθα. Ἔχουμε χρόνια καὶ χρόνια γιὰ δάκρια κατόπι. Ἤθελα νὰ σοῦ μιλήσω δυό λόγια, κι ὥρα βολικώτερη δὲ θὰ βρῶ. Αὔριο γίνεται ἡ στεφάνωση, καὶ τὴν ἄλλη ξεκινᾶτε γιὰ τὸ μακρυνὸ τὸ ταξίδι. Εἶταν κι αὐτὸ τῆς μοίρας μου, νὰ γείνῃ ὁ γάμος μου σὰν τὸ πουλάκι μου πεταχτός. Καὶ καλὰ νὰ μισέψετε, λέει, τὴν ἄλλη μέρα. Ἂς φαγωθοῦν τὰ σηκότια μου ἐμένα, κι ἂς γείνῃ τὸ θέλημά τους. Θἄρθουν ὡς τόσο τἀδέρφια σου ὡς τὴ χώρα μαζί σας. Τὸ ξεύρω πῶς θὰ βρῇ μιὰ ὥρα νὰ σὲ καθοδηγέψῃ ὁ Κωσταντῆς. Μὰ εἶναι πράματα, κόρη μου, ποῦ ὁ γνωστικώτερος ἀδερφὸς τοῦ κόσμου νὰ τὰ πῇ δὲν μπορεῖ, μὰ ἡ μάννα τὰ συλλογιέται καὶ τὰ βλέπει σὰν τἀστέρια ποῦ λάμπουνε στὰ μεσούρανα, γιατί ἡ ἀγάπη της τέλος δὲν ἔχει. Κάθισε, κόρη μου, κι ἄκουσε: Ὁ ἄντρας εἶναι τὸ πιό ἥμερο ἀρνάκι ποῦ βόσκησε ἀπάνω στὴ γῆς, καὶ τὸ πιὸ ἄγριο θεριὸ ποῦ τηνε ρημάζει. Μὰ τὸ κακὸ δὲν εἶναι δίχως τὴ γιατρειά του. Ἔχει μιὰ ψιλὴ ψιλὴ τριχίτσα στὸ κεφάλι του κάθε ἄντρας, καὶ καταπῶς τὴν τραβήξῃ γυναῖκα αὐτὴ τὴν τριχίτσα, πηγαίνει ὁ καλός της. Τὴν τραβᾶει κατὰ τὴν ἀγάπη; Γυρίζει τότες ἥμερα καὶ σὲ γλείφει τἀρνάκι. Τηνε σέρνεις κατὰ τὸ πάθος; Σὰ λιοντάρι χύνεται νὰ τὸ ξεμερδίσῃ τὸ ταίρι του. Τίποτις ἄλλο νὰ σοῦ πῶ δὲν ἔχω, παιδί μου, ὅλα τοῦ κάκου εἶναι σὰ δὲν τηνε βαστᾶς πιδέξια στὸ χεράκι σου αὐτὴ τὴν τριχίτσα.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Ἔννοια σου, μάννα, κι ἄ δὲν εἶναι γιὰ τὴν ἀγάπη του, γιὰ τὴ δική σου τὴν ἀγάπη θὰ τὰ θυμοῦμαι τὰ λόγια σου. Ὡς καὶ τοῦ χωρισμοῦ τὸν καημὸ μέσα μου θὰ τὸν πνίγω νὰ μὴν κακοκαρδίζω τὸν ἄντρα μου.

ΔΕΣΠΩ

Τίποτις, παιδί μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς. Τοῦ ἔκρυψες μιὰ καρφοβελόνα; μιὰ νὰ τὸ μυριστῇ, εἶναι καλὸς τοῦ σπιτιοῦ τὰ θεμέλια νὰ ρίξῃ, γιὰ νὰ τὴ βρῇ. Γιὰ ὄνομα Θεοῦ, κόρη μου, τίποτις νὰ μὴν κρύβῃς ἀπὸ τὸν ἄντρα σου. Τὸν ἔχασες, μιὰ καὶ τὸ νοιώσῃ πῶς ἔχεις κρυφοὺς καημούς. Τοῦ λὲς τοὺς καημούς σου; Πάλι τονε χάνεις, καὶ μαζεύεις τρὶς χερότερα βάσανα στὸ κεφάλι σου. Κάλλιο νὰ μὴν ἔχῃς καθόλου, καθόλου καημούς. Τί καλὸ θὰ σοῦ κάμουν! Καὶ γιατί νὰ χολοσκάνῃς τοῦ κάκου, ἀκριβή μου! Ἐσένα ἡ ζωή σου θὰ τρέχῃ σὰν τὸ ἥσυχο τὸ ποτάμι. Θὰ σ' ἀγαπάῃ ὁ καλός σου, ὅ,τι τοῦ γυρεύεις, δικό σου θὰ εἶναι. Ἂ θέλῃ ὁ Θεός, θὰ σᾶς ἔρθουν καὶ ἀγγελούδια κατόπι, καὶ θὰ τὸν πλημμυροῦν τὸ νοῦ σας ἔννοιες ποῦ τὶς φέρν' ἡ ἀγάπη. Μὴν τὸ θαρρῆς, Ἀρετοῦλα. πῶς θὰ τὸ παραξηλώνω καὶ γώ. Θἄχω καὶ γὼ τἀδερφάκια σου νὰ μὲ παρηγοροῦν, ἔχω καὶ τοῦ Κωσταντῆ μας τὸ τάξιμο, πῶς θὰ σὲ φέρῃ κοντά μου ἀνίσως καὶ πάθουμε τίποτις. Εἶναι μεσάνυχτα περασμένα. Πήγαινε νὰ συχάσῃς, παιδί μου, νὰ μὴ φαίνεσαι αὔριο κουρασμένη. Τἀδέρφια σου θὰ γλεντίζουν ὡς τὸ πρωί. Ἐγὼ μὲ τὴ Γαρουφαλιὰ καὶ μὲ τὶς ἄλλες γειτόνισσες τὰ βολέβω, καὶ θὰ τἄχουμε μιὰ μορφιὰ ὅλα προτοῦ νὰ φέξῃ. Καληνύχτα σου, ἀκριβή μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Καληνύχτα, μαννοῦλα, μὰ νὰ μοῦ τάξῃς πῶς θὰ πλαγιάσῃς καὶ σὺ λιγάκι.

ΔΕΣΠΩ

Ἔννοια σου, ἔννοια σου, ἀγάπη μου. (Μοναχή της). Θὰ πλαγιάσω ἡ δόλια μιὰ καὶ καλή. (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἔξω ἀπὸ τὸ χωριό, κοντὰ στὴν Ἁγιὰ Μαρίνα. Νύχτα· φεγγάρι.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ, ὕστερα ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Μ' ἔδιωξαν τὰ παιχνίδια! Μ' ἔδιωξε ἡ χαρά, μ' ἔδιωξε ὡς ἐδῶ, στῆς Ἁγιὰ Μαρίνας τὴ γειτονιά. Μὲ φωνάζανε νὰ μπῶ στὴν παρέα, καὶ νὰ τοὺς τραγουδῶ! Ἂν εἶχα φωνὴ γιὰ τραγούδι, θὰ τὴν ἔκανα βροντὴ ποῦ νὰ τοὺς σκορπάῃ κατάρες. (Παίζουνε μακριὰ τὰ παιχνίδια). Τἀκούγω, ἀκόμα τἀκούγω! Μὲ κυνηγοῦνε, μὲ κυνηγοῦν οἱ χαρές τους! Φείδια ἔγειναν οἱ χαρές τους καὶ σφυρίζουν κατόπι μου. Νὰ φύγω, νὰ φύγω, νὰ μὴν τἀκούγω. Στὰ δάση νὰ σύρω, νὰ γείνω θεριό, νὰ πιάνω ζευγαρωμένα πουλιὰ καὶ νὰ τὰ σπαράζω. Φωτιὰ νὰ γείνω καὶ νὰ καίγω τοὺς κάμπους, ποῦ ν' ἀνεβαίνῃ ὁ καπνὸς νὰ σκεπάζῃ τὸν οὐρανό, καὶ νὰ μὴ βλέπῃ κανένας παρηγοριά. Νὰ μὴν τὸ βλέπῃ κανένας τὸ μεγάλο αὐτὸ ψέμα. Αὐτὸν τὸν οὐρανό, ποῦ τὴν εἶδε ξάστερη τὴν ἀγάπη μου, ποῦ τὸν εἶδε τὸ μεγάλο καημό μου, κ' ἔμεινε λαμπερὸς κι ἀσάλευτος σὰ νὰ μὴν ἔσβυσ' ἕνα ἀστέρι, σὰ νὰ μὴ ράγισε μιὰ καρδιά. Εἶναι, λέει, καμωμένες οἱ καρδιὲς γιὰ νὰ σκάνουνε! Νὰ σκάσῃ λοιπὸν κι ὁ οὐρανός, καὶ νὰ γείνῃ θρούβαλα. Νὰ πλαντάξῃ ὁ κόσμος καὶ νὰ χαθῇ. Ψυχὴ νὰ μὴ μείνῃ, νὰ μᾶς τσαμπουνίζῃ πῶς βασιλεύει ἀλήθεια καὶ δίκιο, καὶ πῶς νικάει ἡ ἀγάπη.

Τῆς ἄνοιξα σὰ μωρὸ παιδὶ τὴν καρδιά μου. Σὰν ἄγγελος εἴμουν καλός. Τῆς ἔβγαλα ὅλη μου τὴ λαχτάρα. Εἶπε καὶ ὄχι, εἶπε καὶ ναί. Εἴτανε φαρμάκι τὸ ὄχι της, εἴτανε φαρμακωμένο τὸ ναί της! Μήνυσα δυὸ λόγια τῆς μάννας, ἴσως καὶ πονέσῃ, σὰ μάννα ποῦ εἶναι. Νά τος ὁ πόνος της! Πατινάδα ἔγεινε καὶ πῆρε τοὺς δρόμους, νὰ μοῦ τὸν ἀπολωλάνῃ τὸ νοῦ μου. Νὰ μὴν τύχῃ καὶ συνεφέρω, καὶ προφτάζω νὰ πάρω τὰ μάτια μου καὶ νὰ φύγω, νὰ καλογερέψω, κάτι νὰ κάμω, νὰ ξεχάσω τὴν παραζάλη μου.

Τἀκούγω τὰ παιχνίδια! τἀκούγω τὰ ξεφαντώματα! Ἑκατὸ χηρῶν μοιρολόγια δὲ θὰ μὲ σπάραζαν καθὼς αὐτὰ τὰ τραγούδια!

Τρέλλα μὲ πιάνει! Πέφτω πέφτω, γκρεμνίζουμαι, καὶ τέλος δὲ βρίσκω. Κατακέφαλα πέφτω, τώρα λέγω πῶς θὰ κατακρίσω μὲ βράχους καὶ θὰ σκορπιστοῦν τὰ μυαλά μου, κι ὡς τόσο πέτρα δὲν ἀνταμώνω μὲς στἀτέλειωτα βάθια. Σὰν τὸ πουλὶ τριγύρω στὸ φεῖδι γυρίζει ὁ νοῦς μου. Νὰ εἶταν ὁ Χάρος αὐτὸ τὸ φεῖδι. Ἄχ, εἶναι ὁ πόνος, καὶ πάλι ὁ πόνος! Δὲ σὲ πεθαίνει αὐτός. Ἀθάνατος εἶναι ὁ πόνος! Ὁ κόσμος ὅλος πεθαίνει, κι αὐτὸς βασιλεύει. (Συλλογιέται). Νὰ τοὺς σκοτώσω, θὰ πῇς! Νὰ τοὺς σκοτώσω, νὰ βουβαθοῦν αὐτὲς οἱ χαρές. Ψεύτρα παρηγοριά! Ποῦ σκοτώνει τοῦ ἀλλονοῦ τὴ χαρὰ ζωντανεύει τὸν πόνο του. Ἀπελπισιά, ἀπελπισιὰ καὶ τίποτις ἄλλο! Αὐτὴ θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη μου τώρα. Θἄχω τὴ σπαραχτική της φωνὴ γιὰ τραγούδι μου, καὶ γιὰ προσκέφαλό μου τὴν παγωμένη της ἀγκαλιά. (Καθίζει σὲ πέτρα.) Μὰ ἂν ἤρχουνταν τώρα τἄρταιγο τὸ κορίτσι, νὰ πῇ πῶς τὸν ξέφυγε τὸν ξένο, πῶς τοὺς ἄφησε κ' ἦρθε νὰ φύγῃ μαζί μου, νὰ ζήσῃ μαζί μου, πῶς δὲ βάσταξε νὰ μ' ἀφήσῃ ἔρμο καὶ μοναχό! Ποιός μοῦ λέει πῶς εἶναι ἀδύνατο τέτοιο θαῦμα, πῶς τέτοια ἐλπίδα εἶναι κι ἀπὸ τὴν τρέλλα μου μεγαλείτερη τρέλλα! Ποιός δὲν εἶδε παράξενα ὄνειρα, κι ὡς τόσο ἀλήθεψαν. Μηγὰρ ἂν τὄβλεπα στὸν ὕπνο μου πῶς θἀγαπήσω, καὶ πῶς θὰ μοῦ φέρουν ἀπὸ τὴ Βαβυλώνα φαρμάκι νὰ μὲ ποτίσουνε, θὰ τὸ πίστευα; Ἄς γύρω, ἂς γύρω κι ἂς παρακαλέσω τὸν ὕπνο νὰ μὲ πάρῃ στὴ μαύρη τὴν ἀγκαλιά του. Σώπασαν τὰ παιχνίδια. Μιὰ κόρη δὲ μὲ λυπήθηκε, ἴσως ὁ ὕπνος μὲ λυπηθῇ.

(Πλαγιάζει. Στὸν ὕπνο του παρουσιάζεται ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα μὲ τὴν ὄψη τῆς Ἀρετούλας).

ΑΓΙΑ ΜΑΡΙΝΑ

Ὄνειρο γύρεψες, κι ὄνειρο σοῦ φέρνω, ἐσένα, ποῦ ἂν τὰ πίστευε τὰ λόγια σου Ἐκεῖνος ποῦ μ' ἔστειλε, θὰ σὲ γκρέμνιζε στὴν Κόλαση νὰ ταγίζῃς δαιμόνους μὲ τὴ χολή σου. (Ὁ Στεφανῆς ἁπλώνει τὰ χέρια στὸν ὕπνο του). Μὴν τἀπλώνῃς τὰ χέρια σου. Νὰ καθαριστοῦν πρῶτα αὐτὰ τὰ χέρια μὲ τὸ μύρο τοῦ μαρτυριοῦ. Κοιτάζεις τὴν ὄψη μου, κι ὁ νοῦς σου πετάει τὴν καταφρονεμένη σου τὴν ἀγάπη, ποῦ τὴν ἔχεις ἱερώτερη ἀπ' ἕνα μαρτύριο. Κάλλιο βλέπε τὸ στεφάνι ποῦ φέγγει τριγύρω στὸ πρόσωπό μου. Κάλλιο ἄκουγε τὸν πόνο ποῦ βγαίνει μὲ τὴ φωνή μου. Πόνο, μήτε γιὰ σένα, μήτε γιὰ μένα, μόνο γιὰ τοὺς μύριους ποῦ θὰ τοὺς σκεπάσῃ αὐτὸ τὸ χῶμα. Ὡς πότε θὰ συλλογιέται ὁ ταπεινωμένος αὐτὸς λαὸς τὸ τιποτένιο του τὸ ἐγώ, σὰ νὰ μὴν εἶναι στημένος σὲ μαρτύρων ἀμέτρητα κόκκαλα; Ὡς πότε κάθε παιδί του θὰ κατρακυλάῃ μὲ τὰ θολωμένα νερὰ ποῦ τὸν πλημμυρίζουν; Ἀνασήκωσε τὸ κεφάλι σου καὶ δὲς γύρω σου τοὺς μισοπνιγμένους, κι ἄπλωσε χέρι νὰ τοὺς γλυτώσῃς. Λησμόνησε τὸ ἐγώ σου, καὶ θυμήσου τὰ βασανισμένα τἀδέρφια σου. Φέρνε τους τὴ χαρά, νὰ φεύγῃ ὁ πόνος σου. Ἀγάπησε τὸν κόσμο, νἄχῃς ἀγάπη ποῦ ζούλια δὲν ξέρει, ποῦ ὅλος ὁ κόσμος νὰ τὴν κλονίσῃ δὲ σώνει. Ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετοῦλά σου, ναί. Μὰ δὲ μὲ γέννησε Δέσπω ἐμένα. Ὁ ἀρραβωνιαστικός μου εἶναι ἀπάνω, τόσο ἀπάνω, ποῦ μήτε τὄνειρό σου δὲν τονε φτάνει. Εἶναι τάστέρι τῆς καλωσύνης ὁ οὐράνιος αὐτός γαμπρός. Ἡ ἀγάπη του ὅρια δὲν ἔχει. Ὅλο τὸν κόσμο τονε χωρεῖ ἡ καρδιά του, ὡς καὶ τὴν Κόλαση μὲ τοὺς ἁμαρτωλούς της. Στόματα γυρεύει νὰ κηρύξουνε στὴ γῆς τὴν ἀληθινὴ τὴν ἀγάπη, χέρια γυρεύει νὰ βοηθήσουν τὰ τυραννισμένα παιδιά του. Βάλε τὰ μαῦρα σημάδια τῆς ἁγιωσύνης, καὶ γύριζε μέσα στὸ δύστυχό μας αὐτὸ χωριό, ποῦ ὁ χάρος εἶναι γραμμένο νὰ τὸ κάμῃ δικό του. Ἄπειρο εἶναι τὸ θανατικό ποῦ τοιμάζει, κι ἄπειρη ἀγάπη χρειάζεται. Σήκω, καὶ πάρε τῆς ἀληθινῆς τῆς ἀγάπης τὸ μαῦρο τὸ δρόμο.

(Φεύγει ἡ Ἁγ. Μαρίνα).

ΣΤΕΦΑΝΗΣ (Σηκώνεται, καὶ κοιτάζει γύρω του).

Ἀλήθεια εἶταν ἢ ὄνειρο; Πρόσωπο τῆς Ἀρετούλας, μὰ στάση, ρορέματα, στεφάνι, σὰν τῆς Ἁγιὰ Μαρίνας τὴν εἰκόνα, ἐκεῖ στὸ ξωκκλῆσι. Φωνὴ γυναικήσια, μὲ λόγια Θεοῦ. Λόγια ποῦ τονε σκορπίσανε σὰ μούχλα τὸν πόνο μου. Μένει θλιμμένη ἡ καρδιά, μὰ ἡ ἀπελπισιὰ δὲ χτυπάει πιὰ ἐκεῖ μέσα τἄγρια τὰ ρτερά της. Κάθουμουν κι ἄκουγα σὰ ρταιζιάρης. Ἀθῶος θαρροῦσα πῶς εἶμουν, κι αὐτὴ θεριὸ μὲ ζωγράρησε. Μάρτυρας, καὶ δαίμονα μ' ἔκαμε. Πῶς εἶχα καλοτυχιὰ καὶ τὴν ἔχασα, κι ὡς τόσο μοῦ τὴν παράστησε ἀθάνατη τὴν καλοτυχιά, γιατὶ θρέρεται μὲ τοῦ κόσμου τὰ βάσανα. Μιλοῦσε σὰ νὰ τριγύριζαν τὸν τόπο μας μεγάλα δεινά. Γιὰ θανατικὰ μοῦ μιλοῦσε. Δίχως ἄλλο ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα, εἶταν, κ' ἦρθε νὰ μὲ γλυτώσῃ δείχτοντάς μου τῆς ἀγάπης τὸ δρόμο. Μαῦρο δρόμο τὸν εἶπε. Μαῦρα τὰ εἶπε καὶ τὰ σημάδια τῆς ἁγιωσύνης. (Συλλογιέται). Τὰ ράσα, τὰ ράσα θὰ μὲ γλυτώσουνε. Μ' αὐτὰ θὰ πηγαίνω νὰ τὴν παρακαλῶ γιὰ ψυχὲς ποῦ θὰ πετοῦνε στὸν ἄλλο κόσμο παράκαιρα. Δίχως ἄλλο κακὸ μᾶς προσμένει. Τὸ πιστεύω, καθὼς πιστεύω τὴ χάρη της. Λόγο δὲν ἔβγαλε ποῦ δὲν εἶχε τῆς ἀλήθειας τὴ δύναμη. Συφορά, συφορὰ θὰ μᾶς ἔρθῃ... Ἴσια στὴ χώρα, στὴ Μητρόπολη. Ἐκεῖ θὰ γεύνῃ ἐμένα ὁ γάμος μου. Ἔχε γειά, κόσμε, μὲ τὰ καλά σου, ζήτησα νὰ τὰ κάμω δικά μου, καὶ σὰν ἄμμος γλίστρησαν ἀπὸ τὰ δάχτυλά μου ἀνάμεσα. Πηγαίνω σὲ κόσμο ποῦ ἂν δὲν ἔχῃ τίς χάρες σου, ἔχει ὅμως γιατρικὸ γιὰ τὰ βάσανά σου.

(Περνάει ὁ Κεριάκος μὲ μουλάρι μπροστά του).

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τρέχα, ἔρμο, ποῦ ἀκόμα δὲν ἄρχισες, καὶ μοῦ κάνεις καὶ νάζια. Τρέχα νὰ μὴ σοῦ τὰ κάμω χουσάρι τὰ μπούτια σου. (Χτυπάει τὸ ζῶ). Τρέχα, καψούλικο, τώρα ποῦ τὄχουμε τὸ φεγγάρι. Κουνήσου, ἀνάθεμά σε, ψορίμι. (Βλέπει τὸ Στεφανῆ).

Καλησπέρα ἀφεντικό. — Στάσου, τσαναμπέτικο, στάσου! — Πῶς σοῦ φαίνεται τὸ φεγγάρι, ἀφεντικό; — Θὰ τὄχουμε ὥσπου νὰ ρέξῃ ἢ θὰ μᾶς μαζέψῃ σύννεφα πάλι; — Στάσου, ποῦ νὰ σὲ πάρ' ἡ κατάρα!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Καλησπέρα, Κεριάκο μου. Μὴ φοβᾶσαι γιὰ τὸν καιρό· κι ἂ θέλῃ ὁ Θεός;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Γιὰ τὴ χώρα, νὰ φέρω κι ἄλλα ἄλογα τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμποῦ. Πάσκισα νὰ στείλω τὸ γυιό μου γιὰ νὰ φάγω καὶ γὼ κεσκέκι, μὰ δὲν τῆς ἦρθε τῆς κερὰ Δέσπως. Θέλει, λέει, νὰ τἄχῃ τὴν ἄλλη μέρα σίγουρο, γιατὶ βιάζουνται. Ἀλλουνοῦ παπᾶ βαγγέλιο κι αὐτὸς ὁ γαμπρός. Νὰ μὴ σοῦ δίνῃ καιρὸ μήτε νὰ χορέψῃς. Ἂς τὸ χαίρεσ' ἡ ἀφεντειά σου, ποῦ θὰ εἶσαι δῶ αὔριο. Ὡς τόσο νὰ μὴν εἶσαι μὲ τὴν παρέα! Τὸν κόσμο χαλνοῦνε στὸν πίσω τὸ μαχαλᾶ.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶμαι γιὰ ταξίδι καὶ γώ. Καὶ γὼ γιὰ τὴ χώρα. Πᾶμε μαζί. Πόσα εἶναι τἀγώγι σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἀφεντικό, παζάρια δὲν κάνω. Τὸ ξέρεις τὸ ζῶ μου. Σὰν κοκκώνα πηγαίνει. Παραπάτημα τί θὰ πῇ δὲν τὸ ξέρει. Εἶν' ἀπὸ σόγι κι αὐτό. Ὁ κύρης του εἶταν ὁ μεγαλήτερος γάδαρος τοῦ χωριοῦ. — Στάσου, ἀνάθεμά σε, ψορίμι! — Παζάρια δὲν κάνω, ἀφεντικό. Κοίταξέ το, ποῦ καὶ καλὰ νὰ ξεκινήσῃ γυρεύει.

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Σοῦ δίνω ἕνα φλουρί, σοῦ δίνω κατόπι καὶ τὴν εὐκή μου, Κεριάκο.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἂς εἶσαι καλὰ γιὰ τὸ φλουρί, ἀφεντικό· μὰ ἡ εὐκή, ἀπὸ ποῦ κι ὡς ποῦ;

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Εἶταν παπᾶς ὁ πατέρας μου, Κεριάκο· γιατὶ τάχατις νὰ μὴν παπαδέψω καὶ γώ;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Εἶταν παπᾶς, καὶ καλὸς παπᾶς ὁ μακαρίτης, ἀφεντικό. Δὲν τὰ ξέχασ' ἀκόμα τὰ λόγια του τότες ποῦ χήρεψα κ' ἔμεινα μὲ δύο ὀρφανὰ στὸ πλευρό μου. Μὰ τοῦ λόγου σου, ἀφεντικό, παπᾶς, τέτοιο παλικάρι!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Ἴσια ἴσια παλικάρια χρειάζεται κι ὁ Θεός, καλέ μου Κεριάκο. Πηγαίνω νὰ δώσω στὸ Θεὸ τὴ ζωή μου, καὶ νὰ τὸ πῇς καὶ στοὺς δικούς μου σὰ γυρίσῃς, νὰ ξέρουν ποῦ εἶμαι. Γλίγωρα θὰ μὲ ξαναδοῦν. Ἀλλοίμονο, καὶ γλίγωρα θὰ μὲ χρειαστοῦν. Κάμε τὸ σταυρό σου, Κεριάκο, γιατὶ μᾶς ἔρχεται μεγάλο θανατικό. Κατέβηκε ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα στὸν ὕπνο μου καὶ μοῦ τὸ φανέρωσε.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ (Ἀφίνει τοῦ χαλιναριοῦ τὸ σκοινὶ καὶ σταυροκοπιέται).

Τὴ χάρη της νἄχουμε! Τί 'ναι τοῦτα ποῦ ἀκούγω! Νὰ γιατὶ μὲ ξεκούφανε ἀπόψε κι ὁ σκύλος! Τὰ παιχνίδια περνοῦσαν, κι αὐτὸς δός του κι οὔρλιαζε, ὅλο οὔρλιαζε. Ἔσκυψε κ' ἡ κόρη μου νὰ πάρῃ τὴν ἀληκάτη της, καὶ τί νὰ δῇ σιμὰ στὸ λυχνάρι! Τὸ καθρεφτάκι της καταγῆς, καὶ μέσα τὸ πρόσωπό της! τὴ χάρη σου νἄχουμε, ἅγια Μαρίνα μου, ἢ βουρκόλακας εἶναι ἢ θάνατος. — Στάσου, παλιομούλαρο, ποῦ νὰ σὲ κόψῃ περίδρομος!

ΣΤΕΦΑΝΗΣ

Κουράγιο, Κεριάκο μου, κ' ἔχει ὁ Θεός. Μὴ χασομεροῦμε τοῦ κάκου. Πᾶμε, καὶ στὸ δρόμο τὰ λέμε. Ἴσως μᾶς λυπηθῇ ὁ Μεγαλοδύναμος. Ἴσως μᾶς στέλνει αὐτὰ τὰ μηνύματα νὰ μᾶς φρονιμέψῃ. Τράβα τὸ ζῶ σου, κι ἀνεβαίνω κάτω κεῖ στὴν πεζούλα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ (Ἀπὸ μακριά).

Τρέχα. (Πηγαίνουν). Γρουσούζικο, τρέχα ποῦ μοῦ λιμπίστηκες ἀγκάθια τέτοιες ὧρες καὶ σύ.

ΣΚΗΝΗ Δ'

Στὸ δρόμο, κοντὰ στῆς Δέσπως. Αὐγή.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ, ΠΙΠΙΝΙΩ

ΠΕΡΜΑΘΙΩ (Στὸ κατώφλι της).

Ποῦ εἶσαι; Σὲ κουκούλωσε καὶ πῆγε τὸ πάπλωμα σήμερα, ποῦ νὰ σὲ κουκουλώσῃ ὁ χάρος! Τὸ χωριὸ ἄνω κάτω, καὶ σὺ παράθυρο ἀκόμη δὲν ἄνοιξες. (Ἀνοίγει τῆς Πιπινιῶς τὸ παράθυρο).

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλημέρα.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Νὰ τὰ καλύψῃς. Κατέβα κάτω νὰ σοῦ τηνε μαυρίσω τὴ ράχη σου, ποῦ μιὰ φορὰ πῆγες νὰ μυριστῇς καὶ σὺ ἀρραβῶνα, καὶ πῆγε στραβὰ ἡ μύτη σου, σὰν τὴ μούρη σου.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καὶ δὲν τὸ βλέπεις, κουτόμυαλη; δὲ βλέπεις πῶς τὸ φοβήθηκαν τὸ παπαδοπαίδι, καὶ μάνη μάνη τὰ ταιριάζανε μ' αὐτὸν τὸν ξένο, μὴν τύχῃ καὶ ρεζιλευτῇ τὸ κορίτσι; Ἔννοια σου δά, καὶ σὰν πῆγα καὶ γὼ στὰ παιχνίδια, νά! — τὰ εἶχα στημένα ταυτιά μου. Κάτι ἄκουσα, κ' ἔννοια σου.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Καὶ πότες βγῆκες ἐσὺ ψεύτρα νὰ βγῇς καὶ τώρα!

ΠΙΠΙΝΙΩ

Ἄμε στὸ καλό, καημένη! Κάθεσαι τώρα καὶ συλλογιέσαι ποιὸς τἄνοιωσε καὶ ποιὸς δὲν τἄνοιωσε, καὶ δὲ συλλογιέσαι πῶς γίνεται μεγάλος γάμος στὴ γειτονιά. Κ' ἔχουμε νὰ δοῦμε δουλειὲς μὲ φοῦντες! Ὅπου κι ἂν εἶναι ἀρχινάει τὸ στολίδι τῆς νύφης.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Συλλογιέσαι τὸ γλέντι, καὶ δὲν πάει ὁ νοῦς σου στὰ χάλια τῆς δόλιας αὐτῆς ἀρχόντισσας, ποῦ ἔχει μαθὲ ψυχὴ κι αὐτή. Χίλια μεταξωτὰ σεντόνια καὶ παπλώματα δὲν τὴ σκεπάζουν τὴν πίκρα τοῦ χωρισμοῦ.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Τὸ βόλεψαν κι αὐτό, κ' ἔννοια σου. Ὅλα τἄκουσα, καὶ τὰ ξέρω. Νά, — τὰ εἶχα ταυτιά μου στὸ μαγερειό, σὰν ἔρυγαν τὰ παιχνίδια. Ἄνοιγε τὶς τσίπες μὲ τὴ ματσόβεργα, καὶ τἄλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς ἡ μάννα τῆς Ἀρετούλας. Ὡς τὸ πρῶτο λάλημα παρεστέκουμουν κι ἀνακάτωνα τὸ κεσκέκι.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Μωρὴ καλὰ καὶ μοῦ εἶπες γιὰ λάλημα πετεινοῦ. Εἶδες ἐσύ, λέει, νὰ σηκώνεσαι ἀπὸ τὸ στρῶμα καὶ ν' ἀκοῦς τὴν ὄρνιθά σου νὰ κακναρίζῃ σὰν πετεινός; Καὶ νὰ τῆς φωνάζω, κι αὐτὴ νὰ κακναρίζῃ! Πῆγα καὶ τὴν ἔσραξα τὴν ἔρμη πρὶ νὰ μᾶς ἔρθῃ κανένα κακό.

ΠΙΠΙΝΙΩ

Καλὰ 'καμες, καημένη, γιατὶ ξέρεις τί; Δὲ μ' ἀρέσει καθόλου τὸ προψεσινὸ τὄνειρο τῆς κερὰ Δέσπως, ποῦ τὄλεγε τῆς Γαρουφαλιᾶς σὰ σηκώθηκε. Κι' ὅσο τὸ συλλογιέμαι, τὸ πετσί μου ἀνατριχιάζει. Σὰ νὰ μισοφοβήθηκε, θαρρῶ, κ' ἡ ἀφεντειά της, καὶ ρώτηξε τὸ γυιό της τὸν Κωσταντῆ πῶς ἀνίσως κ' ἔρθῃ πίκρα γιὰ χαρά, ποιὸς θὰ τηνε φέρῃ πίσω τὴν Ἀρετοῦλα. Καὶ τῆς ἔταξε, λέει, ὁ Κωσταντῆς πῶς ὅ τι κακὸ κι ἂν ἔρθῃ, θὰ πάῃ νὰ τηνε φέρῃ πίσω, κ' ἔτσι σύχασε λέει, ἡ καρδιά της. Ὡς τόσο ἀκούγω σύρτα φέρτα ἀπὸ τώρα μὲς στὴν αὐλή τους.

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Χμ! Ἔβγα καὶ τρέχα νὰ μὴν τύχῃ καὶ σὲ ξεχάσουν, ποῦ ψυχὴ δὲν ἀφίνεις ἥσυχη μὲς στὴ γειτονιά. Κατέβαινε γλίγωρα, καὶ τὰ λαχτάρησε ἡ κερὰ Δέσπω τὰ μοῦτρά σου. Ἄλλη ἔννοια, βλέπεις, δὲν εἶχε, κι ἄλλη χολὴ τέτοια μέρα.

ΠΙΠΙΝΙΩ (χτυπῶντας τοὺς γρόθους της).

Μωρὴ ζουλεύεις, ζουλεύεις καὶ μοῦ τὰ λὲς αὐτά.

(Χτυπάει τοὺς γρόθους της στραβομουριάζοντας, κ' ἡ Περμαθιὼ τῆς δίνει τούφλες).

ΣΚΗΝΗ Ε'

Στὸ χαγιάτι τῆς κερὰ Δέσπως. Ἡ νύφη κάθεται στὸ μιντέρι χαμηλοβλεποῦσα, καὶ τὴ στολίζουν τὰ κορίτσια.

ΔΕΣΠΩ, ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ΚΟΡΙΤΣΙΑ, γειτόνισσες, κατόπι ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ἀδέρφια καὶ βιολιτζῆδες ἀπ' ἔξω.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Σήμερα λάμπει ὁ οὐρανός, σήμερα λάμπ' ἡ μέρα.
Σήμερα στεφανώνεται αἴτος τὴν περιστέρα.

ΔΕΣΠΩ (σιγανὰ τῆς Γαρουφαλιᾶς).

Ἄχ, αὐτὸς μαθὲς εἶναι καὶ τὴν ἁρπάζει τὴν ἀκριβή μας καὶ πετάει ἀπάνω ἀπὸ κύματα καὶ βουνὰ νὰ τὴν κλείσῃ μὲς στὴ φωλιά του τὴν πλουμιστή μας τὴν περιστέρα.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Νὰ μὴ σ' ἀκούσῃ, κερά μου, ἡ ἀκριβή σου, καὶ ρίξῃ δάκριο ἀπάνω στὰ νυφικά της. Δές την, καὶ πές μου ἂν εἶδες ποτὲς τέτοιον ἥλιο νὰ φέγγῃ. (ἀψὰ) Τραγουδᾶτε, κορίτσια μου, ποῦ νὰ σᾶς δῶ νύφες ὅλες σὰν τὴ ζουλεμένη τὴν Ἀρετοῦλα.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ὄντας σὲ γέννα ἡ μάννα σου ὁ ἥλιος ἐκατέβη,
Καὶ σ' ἔδωκε τὴν ὀμορφιά, καὶ πάλι μετανέβη.

ΠΙΠΙΝΙΩ (ἀπὸ τὴν πόρτα, χαμηλά).

Μωρὴ εἶδες ἐσὺ ποτές σου τέτοιο ματόφρυδο;

ΠΕΡΜΑΘΙΩ

Σκάσε ν' ἀκούσουμε τὰ τραγούδια, μωρή.

ΔΕΣΠΩ (χαμηλὰ τῆς Γαρουφαλιᾶς).

Σὰ ψέματα μοῦ φαίνουνται ὅλα, Γαρουφαλιά μου! Εἶμαι σαστισμένη, καὶ δὲν τὸ νοιώθω τὸ μαχαῖρι ποῦ μὲ σφάζει, κι ὅλο μὲ σφάζει. Τὸ ξέρω πῶς μὲ κόβει, κι ὡς ὡς τόσο δὲν πονῶ. Πέτρα ἔγεινα, καὶ δάκριο δὲ στάζουν τὰ μάτια μου.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Θεὸς μᾶς τὴ δίνει αὐτὴ τὴ χάρη, κερά μου, σὰν πλακώνουνε μεγάλοι καημοί. Εἶναι μεγάλο τὸ ντέρτι σου, κερὰ Δέσπω, μὰ συλλογίσου καὶ τὶς χαρὲς ποῦ σ' ἀπαντέχουνε σὰν ἔρθῃ καμιὰ μέρα ὁ Κωσταντάκης καὶ τηνε φέρῃ μὲ τὸ πρῶτο 'γγονάκι σου. Τί γελᾶτε σεῖς, μαριολοκόριτσα, ποῦ ὁ νοῦς σας εἶναι πιώτερο στοὺς γαμπροὺς παρὰ στὶς νύφες; τάχα νὰ σώθηκαν τὰ τραγούδια σας;

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἐσένα νύφη πρέπει σου κορώνα στὸ κεφάλι.

(Μπαίνει ὁ Κωσταντῆς).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἀκόμα ἐσεῖς; Ἔρχουνται τὰ παιχνίδια. Ὁ γαμπρὸς κ' ἡ παρέα στὴν ἐκκλησιά. Πᾶνε νὰ καοῦν οἱ μισὲς οἱ λαμπάδες.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ἕνα τραγούδι ἀκόμα, κὺρ Κωσταντάκη μου, καὶ τελειώνουμε. Εἶναι τῆς μάννας αὐτὸ τὸ τραγούδι.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Μάννα, βασιλιᾶς γίνουμαι νὰ σὲ βλέπω ἔτσι χαρούμενη. Κοίταξέ την τὴ νυφοῦλα πῶς χαμογελάει κι αὐτή. Πές το τὸ τραγούδι σου, μάννα μου, νὰ γείνῃ χρυσὴ βροχὴ νὰ μᾶς ράνῃ.

ΔΕΣΠΩ

Πῆτε το σεῖς γιὰ τὰ μένα, κορίτσια, γιατί ἀνεβαίνουν κάποτε στὸ λαιμό κάτι κόμποι ποῦ τὸ χαλνοῦν τὸ τραγούδι, καὶ θαρρεῖς πῶς ἀκοῦς μυρολόγι. Πῆτε το σεῖς μὲ τὴ γλυκειά σας φωνή. Κάλλιο ν' ἀκούγω τοὺς καημούς μου καὶ νὰ παρηγορίεμαι, παρὰ νὰ τοὺς τραγουδῶ καὶ νὰ πικραίνω κι ἄλλες καρδιές.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (τοῦ Κωσταντῆ).

Ἂς τὸ ποῦν, ἂς τὸ ποῦν τὰ κορίτσια. Καλὸ θὰ τῆς κάμῃ, κὺρ Κωσταντῆ, καλὸ θὰ τῆς κάμῃ.

ΚΟΡΙΤΣΙΑ (τραγουδοῦν).

Ἀνοίξαν οἱ ἑφτὰ οὐρανοί, τὰ δώδεκα βαγγέλια,
Καὶ πῆραν τὸ παιδάκι μου ἀπὸ τὰ δυό μου χέρια.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (ραντίζοντας μὲ ροδόσταμα τὴ νύφη καὶ τοὺς ἄλλους).

Ἔτσι νὰ σᾶς περεχοῦν οἱ καλοτυχιές, χρυσὴ νυφοῦλα, καὶ διαμαντένια Δέσπω, κι ἀργυρὲ Κωσταντῆ. (Σιμώνουν τὰ παιχνίδια). Σηκωθῆτε πιὰ κ' ἤρθ' ἡ ὥρα. Στὸ καλό, καὶ νὰ μᾶς πολυχρονίσουνε.

(Ἔρχουνται ὡς τὴν πόρτα τὰ παιχνίδια μὲ τὸ Σαράντη, τὸ Θανάση, καὶ μέρος τῆς παρέας. Βγαίν' ἡ νύφη μὲ τὰ κορίτσια, ἀκολουθεῖ ἡ μάννα μὲ τὸν Κωσταντῆ, τὶς γειτόνισσες κλ. Τὴν ὥρα ποῦ βγαίνει ἡ νύφη, ἀκούγουνται τὰ τραγούδια τῶν βιολιτζήδων ἀπ' ἔξω).

Ὥρα καλὴ νὰ δώσῃ ὁ Θιός,
Καὶ τῶν ἁγιῶν ἡ χάρη,
Νὰ σὲ φυλάγῃ λαμπερή,
Σὰν τάργυρο φεγγάρι.

ΣΚΗΝΗ Ϛ'

Ἡ ἴδια σκηνή.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ (μοναχή της).

Εἶδα πολλοὺς γάμους, μὰ σὰν καὶ τοῦτον ἄλλο δὲν εἶδα. Πιώτερες κλάψες παρὰ χαρές. Τὸ φαρμάκεψαν τὰ δάκρια αὐτὸ τὸ ροδόσταμα. Δὲν τὴν καταλαβαίνω, μὰ τὸ ναί, αὐτὴ τὴ βιάση. Ἀντὶς νὰ τὴ συνηθίσουν τὴν κακόμοιρη τὴν ἀρχόντισσα στὸν καημό της, νὰ πηγαίνουνε νὰ τὴ σπαράζουνε μέσα σ' ἕνα μερόνυχτο. Καλὰ δὰ ποῦ βρέθηκα νὰ τῆς δώσω καὶ λίγη βοήθεια. Τί θἄκανε δίχως ἐμένα καὶ γὼ δὲν ξέρω. Μάτι δὲ σφαλήξαμε ὅλη νύχτα. Κι ἀπόψε τὰ ἴδια πάλι. Ὅσο γι' αὔριο, ὁ Θεὸς νὰ μᾶς λυπηθῆ. Ἂν τὸ βαστάξῃ ἡ ἀρχόντισσα κι αὔριο, ὁ χάρος νἄρθῃ δὲν ἔχει πιὰ φόβο. Ἡ Παναγιὰ νὰ τὴ δυναμώνῃ τὴ δόλια, νὰ μὴν πάθῃ καὶ τίποτις.

(Μπαίνει ὁ Κεριάκος).

Ἀπὸ ποῦ ξεφύτρωσες ἔτσι γλίγωρα; νὰ μὴν τἄφερες τἄλογα ἀπὸ κανένα χωριό;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Τί χωριὸ καὶ τί ξεχωριό! Ὁλημερνυχτῆς ταξίδευα μὲ τὸ φεγγαράκι. Πρὶ νὰ βγῇ ὁ ἥλιος ξεκίνησ' ἀπὸ τὴ χώρα, καὶ νὰ 'μαι τώρα. Ἀμὲ τί θαρρεῖς; Ἔτσι μοναχὰ θὰ γίνεται γάμος, καὶ γὼ θὰ γυρίζω μὲς στὰ βουνά;

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Καὶ δὲ μοῦ λὲς πῶς ξεμωράθηκες καὶ σὺ στὰ γεράματά σου;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Στὰ γεράματά μου εἶδα δυὸ μεγάλα θάματα. Ἕνα, νὰ τρελλαίνεται ὁ κὺρ Κωσταντῆς, καὶ νὰ φαρμακώνῃ τὴ μάννα του, κι ἄλλο, νὰ καλογερεύῃ ὁ Στεφανῆς.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Ὁ Στεφανῆς!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ναί, ὁ Στεφανῆς! τὸ μορφοπαίδι, ποῦ τὴν ἀγαποῦσε, μωρή, τὴν Ἀρετοῦλα, καὶ πῆγε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὸ κακό του, κ' ἦρθε, λέει, ἡ Ἁγιὰ Μαρίνα στὸν ὕπνο του καὶ τοῦ εἶπε νὰ γείνῃ καλόγερος,

γιατὶ θὰ χρειαστῆ παπάδες ὁ τόπος με τὸ θανατικὸ ποῦ μᾶς ἔρχεται.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Τρελλάθηκες, Κεριάκο!

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Μακάρι νὰ εἶταν ὄνειρο τρέλλας, κι ὄχι κορμὶ σπαρταριστὸ ὁ Στεφανῆς ποῦ καβαλίκεψε τὸ μουλάρι μου καὶ κατέβηκε στὴ Μητρόπολη. Μακάρι νὰ εἶταν τῆς πίκρας του σταλαματιὰ τὄνειρο ποῦ εἶδε ψὲς πρὶ νὰ μ' ἀνταμώσῃ, μακάρι νὰ εἶταν ψέμα, καὶ νὰ μὴν ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου τέσσερα λείψανα στὴ χώρα ποῦ τὰ κουβαλοῦσαν πρωὶ πρωὶ νὰ μὴν τὰ δῇ ὁ κόσμος καὶ φοβηθῆ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου! Τί μέρες μᾶς ἀπαντέχουν καὶ τί κακὸ μᾶς πλακώνει! Ἂς πάψουν οἱ γάμοι κι ἂς ἀρχίσουν τὰ μυρολόγια. Ἂς τὴν ἀφήσουμε τὴν ἀρχόντισσα νὰ μυρολογάῃ καὶ νὰ δέρνεται, νὰ συνηθίσῃ καὶ κείνη καὶ μεῖς γιὰ τὰ χερότερα ποῦ μᾶς φοβερίζουν. (Συλλογιέται). Μὰ πρόσεξε, καημένε, λόγος νὰ μὴ σοῦ ξεφύγῃ. Νὰ ξεκινήσῃ πρῶτα ἡ νύφη, καὶ νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ χάρο, ἂν εἶναι γραμμένο νὰ φτάσῃ ὡς ἐδῶ τὸ δρεπάνι του. Στὴ χώρα δὲ μένουνε μήτ' ἕνα μερόνυχτο. Πολὺ φόβο δὲν ἔχουν ἐκεῖ. Μ' ἂν τἀκούσῃ αὐτὰ ἡ κερὰ Δέσπω, θὰ τὴν πιάσῃ τρομάρα κι ἀπὸ θανατικὸ μεγαλήτερη. Ἐσὺ καὶ γὼ νὰ τὰ ξέρουμε μοναχά.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἔννοια σου, κι ἄχυρα δὲν τρώγω. Μόνο μιὰ χάρη, Γαρουφαλιά μου. Νὰ μοῦ δώσῃς τοῦ γάμου φαεῖ. Φορῶ τῆς πείνας.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑ

Σύρε νὰ περιδρομιαστῆς κάτω στὸ μαγερειό, ποῦ ὁ χάρος μᾶς τριγυρίζει καὶ σὺ φαεῖ συλλογιέσαι. (Βγαίνει ὁ Κεριάκος).

(Μοναχή της).

Κι ὁ καημένος ὁ Στεφανῆς! Σὰ νὰ μυρίστηκα κάτι καὶ γὼ στῆς Καλαματιανῆς τὸ νυχτέρι. Τί κόσμος, τί κόσμος! Πέτρα πάνω στὴν πέτρα κατρακυλάει στὸ κεφάλι σου, καὶ νοῦ δὲ σοῦ ἀφίνει νὰ καταλάβῃς τί χαλασμὸς γίνεται. Τί κόσμος, τί κόσμος! (Βγαίνει).

ΣΚΗΝΗ Ζ'

Τὴν ἄλλη μέρα πρωΐ. Στὴν αὐλὴ τῆς Δέσπως.

ΚΡΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ, ὕστερα ΚΕΡΙΑΚΟΣ, ὕστερα ΑΡΕΤΟΥΛΑ, ΔΕΣΠΩ, ἀδέρφια.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Τὸ γλέντι πῆγε ὡς τὴν ὥρα καλά, χρυσέ μου γαμπρέ, κ' ἡ γριά μας ὕστερ' ἀπὸ τὴ στεφάνωση ξαναχόρεψε κιόλας. Μὰ σήμερα μᾶς ξημερώνει δύσκολη μέρα, καὶ δύσκολη τὴν κάνουν ἀναποδιὲς ποῦ δὲ βγαίνουν ἀπὸ τὸ χέρι μας. Ἀκούγω πῶς στὴ χώρα ἦρθε μεγάλο θανατικό, καὶ μιὰ νὰ τὸ πάρῃ ταύτη τῆς γριᾶς, ἄνω κάτω θὰ γείνουμε. Ἐμεῖς τἀδέρφια πρέπει γιὰ καλὸ κακὸ νὰ μείνουμε σιμά της, καὶ νὰ μὴν ἔρθουμε. Ἐσεῖς τραβᾶτε, κι ἀπὸ τἄλογά σας ἴσια στὸ καραβάνι.

ΚΡΑΛΗΣ

Καὶ ποῦθε μᾶς ἦρθαν αὐτὰ τὰ μαντάτα, ἀδερφέ μου;

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ὁ ἀγωγιάτης μᾶς τἄφερε. Τὸ εἶπε τῆς θειὰ Γαρουφαλιᾶς, κι αὐτὴ σὰν τονε σταύρωσε τὸ γέρο νὰ μὴν τὸ πῇ κανενός, καὶ τῆς ἔταξ' ὁ γέρος πῶς θὰ μείνῃ κρυφό, τὸ φύλαξε μέσα της βαθειὰ βαθειὰ σὰν πετραδάκι στὸν πάτο τῆς θάλασσας. Μὰ τὸ πετραδάκι ἄρχισε νὰ μεγαλώνῃ, καὶ μεγάλωσε, μεγάλωσε, ὥσπου ἔγεινε βουνό, κι ἀνέβηκε, καὶ φάνηκε ἀπ' ἔξω μεγάλο ἴσια μ' ἕνα νησί! Ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαποῦσε κι ἄλλος δὲν τὴν ἄκουσε ἐξὸν ἀπὸ μένα. Τὴν ἔδιωξ' ἀπὸ τὸ σπίτι πρὶν ξεσπάσῃ καὶ τινάξῃ καπνοὺς καὶ φλόγες αὐτὸ τὸ βουνό. Ἐμεῖς τώρα πρέπει νὰ μείνουμε στὴ μάννα κοντά. Πῆγα καὶ τῆς εἶπα πῶς γιὰ παρηγοριά της θὰ μείνουμε.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἀδερφέ μου, ὅ τι σοῦ λέει ἡ μεγάλη σου γνώση.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Γλίγωρα θὰ μ' ἔχῃς στὸ καλορρίζικό σου, καὶ τότες πρῶτα ὁ Θεὸς τἀποσώνουμε τοῦτο τὸ γλέντι. Νὰ ὁ Κεριάκος μὲ τἄλογα ἔξω. Κατεβαίνουν κ' οἱ γυναῖκες. Ἀπὸ τὴν αὐγὴ συγυρίστηκαν ὅλα.

ΚΡΑΛΗΣ

Ἂς πάγω νὰ φιλήσω τὸ χέρι τῆς μάννας, κ' ὕστερα σέρνω γὼ παραμπρός, νὰ μὴν πολυβαστάξῃ τὸ βάσανο. Αὐτὲς οἱ δουλειὲς χρειάζουνται γλιγωράδα. (Πηγαίνει μέσα ὁ Κράλης. Φαίνεται στὴν ὀξόπορτα ὁ Κεριάκος).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Ἕτοιμα ὅλα, Κεριάκο;

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ὄξω εἶναι τἄλογ' ἀφεντικό, κι ὅλα τὰ προικιὰ φορτωμένα. Ἔχουμε, λέει, καὶ κρύους κιοφτέδες γιὰ τὸ μισὸ δρόμο.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Αὐτὸ σώνει γιὰ νὰ γείνουν ἀστραπὴ τἄλογά σου ὡς τὰ μισά. Πάρε αὐτὸ τὸ φλουρί, γιὰ νὰ τρέξουνε γλίγωρα ὡς τὸ τέλος. (Χαμηλά). Καὶ κοίταξε νὰ μὴν ἀργοπορήσετε μὲς στὴ χώρα. Ἴσια στὸ καραβάνι, κι' ἀπὸ μέρος ποῦ νὰ μὴ φαίνουνται λείψανα.

ΚΕΡΙΑΚΟΣ

Ἔννοια σου, ἀφεντικό, μὴ φοβᾶσαι.

ΚΡΑΛΗΣ (Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ σπίτι βιαστικά).

Ἔχε γειά, Κωσταντῆ μου. (Φιλιοῦνται).

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Στὸ καλό, ἀδερφέ, κι' ὁ Θεὸς μαζί σου.

(Βγαίνει ὁ Κράλης μὲ τὸν Κεριάκο ἀπὸ τὴν ὀξόπορτα. Τὴν ἴδια στιγμὴ βγαίνει ἀπὸ τὸ σπίτι μὲς στὴν αὐλὴ ἡ Ἀρετοῦλα, κ' ἡ Δέσπω βασταγμένη ἀπὸ τὸ Σαράντη καὶ τὸ Θανάση).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Κωσταντῆ μου, ἄχ, Κωσταντῆ μου! Πηγαίνω, καὶ σᾶς ἀφίνω!

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ

Πνίξε τὸν πόνο σου, Ἀρετοῦλα, πνίξε τον γιὰ τὸ χατίρι τῆς μάννας μας. (Τὴν ἀγκαλιάζει).

ΔΕΣΠΩ

Σώπασε, κόρη μου, κι ἄρησέ τα μένα τὰ μυρο-

λόγια. Μὴν κλαῖτε, παιδιά μου, ἂν κλαῖτε σεῖς καὶ στενάζετε, ἡ μάννα σας τί θὰ κάμῃ! Δόστε τα μένα τὰ δάκριά σας ποῦ δὲ μοῦ ἔμειναν τῆς κακόμοιρης! Δόστε μού τα νὰ κλάψω καὶ νὰ τὴν πλημμυρίσω αὐτὴ τὴν αὐλή, ποῦ ἀνάθρεψα τὴ μονακριβή μου.

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

(Ἀφίνει τὸν Κωσταντῆ, καὶ πέφτει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μάννας. Τἀδέρφια στέκουνται δακρισμένα).

Μαννοῦλα, μαννοῦλα, τί μεγάλο κακὸ ποῦ μᾶς ἦρθε! Ποιὸς τὄλεγε τότες ποῦ μὲ φεγγαροχτένιζες καὶ μιλούσαμε γιὰ χαρές, πῶς οἱ χαρὲς αὐτὲς εἶταν πίκρες ποῦ ταίρι δὲν ἔχουν, — οἱ πίκρες τοῦ χωρισμοῦ.

ΚΩΣΤΑΝΤΗΣ (παίρνοντας τὴν Ἀρετοῦλα ἀπὸ τὸ χέρι).

Ἀρετοῦλα, λυπήσου τὴ μάννα μας, λυπήσου τἀδέρφια σου, ποῦ εἴμαστε καὶ μεῖς αἷμά της. Γιὰ τὸ δικό σου καλὸ γίνετ' αὐτὸ τὸ μαρτύριο. Πολλὲς αὐγὲς δὲ θὰ φέξουν, καὶ θὰ καθεσαι βασίλισσα μὲς στἀρχοντικό σου. Τρεῖς μῆνες, καὶ θὰ μ'ἔχῃς κοντά σου καὶ θὰ λάμπ'ἡ χαρὰ στὸ τρυφερὸ πρόσωπό σου.

(Ξεκινάει κατὰ τὴν ὀξόπορτα μὲ τὴν Ἀρετοῦλα).

ΑΡΕΤΟΥΛΑ

Σἀρίνω, γλυκό μου σπιτάκι, καὶ σεῖς λουλούδια καὶ βότανα ποῦ σᾶς γλυκοπότιζα. μαραθῆτε πιὰ τώρα καὶ σεῖς, σὰν ἐμένα ποῦ μὲ ξερρίζωσαν ἀπὸ τἀγαπημένο μου χῶμα νὰ μὲ φυτέψουνε στἄχαρο τὸ περιβόλι τῆς ξενιτειᾶς. (Βγαίνει μὲ τὸν Κωσταντῆ).

ΔΕΣΠΩ (ἀκολουθῶντας ἀκκουμπησμένη στοὺς ὤμους τοῦ Σαράντη καὶ τοῦ Θανάση).

Ἄνοιξε, οὐρανέ, καὶ δές μας, καὶ πὲς ἂν εἶδες λείψανα νὰ βγαίνουν ἀπὸ σπίτι μὲ τόση θλίψη, ἂν ἄκουσες ποτέ σου πικρότερα μυρολόγια. Πές μου ἂν εἶδες μάννα νὰ τὴ σράζῃ μεγαλήτερος πόνος, σὰν κι αὐτὴ τὴ μάννα, ποῦ ἄλλο κρῖμα δὲν τὴ βαραίνει παρὰ ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἀγοριοῦ της, ἀγάπη, ποῦ γιὰ χάρη της στέλνω μονάκριβη κόρη στὰ μαῦρα τὰ ξένα. Ἄχ, καὶ νἄξερα, κόρη μου, πῶς θὰ μὲ συχωρέσῃς γι' αὐτὸ τὸ κρῖμα, κι ἂς πέθαινα, ἂς πέθαινα νὰ μὴν κλαίγω τὴ στέρησή σου.

(Γέρνει τὸ κεφάλι της στοῦ Σαράντη τὸν ὦμο. Ὁ Σαράντης κι ὁ Θανάσης τὴ βγάζουν περπατῶντας σιγά).

[Ἕπεται τὸ τέλος] Α. Ε.

ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΑ
ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΙΘΑΛΑΣΣΙΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ[1]

Λάβωμεν ἓν παράδειγμα μεταξὺ πλείστων, ὅπως καταδείξωμεν ἐμφανέστερον τὸν τρόπον τῆς δεσποζούσης σήμερον ἐργασίας.

Οἱ κοινοὶ καρκίνοι, οἱ ἀπανταχοῦ ἐν ταῖς ἀκταῖς ἀπαντῶντες, φέρουσι συνήθως κρεμάμενον ἀπὸ τῆς κοιλίας αὐτῶν σάκκον τινὰ ὑποκίτρινον, ὃν οἱ ἁλιεῖς νομίζουσιν, ὅτι εἶναι ὠὸν αὐτῶν. Ὁ σάκκος οὗτος πραγματικῶς εἶναι παράσιτον καὶ παράσιτον παράδοξον, οὗτινος ἡ ὕπαρξις μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων ἦτο αἴνιγμα. Ἕνεκα τοῦ σχήματος αὐτοῦ τὸ παράσιτον ἐκλήθη *σακκίδιον (sacculina)*. Ἐὰν δὲ διὰ μαχαιριδίου διανοίξωμεν τοῦτο, βλέπομεν ἐξερχομένας μυριάδας νυμφῶν νηχομένων, αἵτινες ἀποδεικνύουσιν ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος αὐτῶν πρὸς πλείστας τῶν κατωτέρων Μαλακοστράκων, ὅτι τὸ σακκίδιον, καίτοι σφαιρικὸν ἔχει σῶμα, πρέπει νὰ ταχθῇ μεταξὺ τῶν Ἀρθρωτῶν ζῴων. Πῶς ὅμως τὸ ζῷον τοῦτο, ὅπερ ἐν τῇ νεαρωτάτῃ ἡλικίᾳ διάγει βίον ἐλεύθερον, καθίσταται εἶτα προσκεκολλημένον; Πῶς κατορθοῖ νὰ διατρυπᾷ τὸν παχὺν θώρακα τοῦ καρκίνου, ἐφ' οὗ ἀναπτύσσεται; Πῶς μετασχηματίζεται ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ζῷον, ὅπερ ἐν ἀρχῇ τοῦ βίου αὐτοῦ εἶναι συμμετρικώτατον, καὶ λαμβάνει μετὰ ταῦτα μορφὴν τόσῳ τερατώδη;

Ἰδοὺ τὰ ζητήματα, ἅπερ ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπησχόλουν τοὺς φυσιοδίφας. Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ἐσχάτως ἐν τῷ Ζωολογικῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Roscoff διὰ τῶν ἐρευνῶν ἐπιδεξίου ἐρευνητοῦ τοῦ κ. Yves Delage, νῦν καθηγητοῦ ἐν τῇ σχολῇ τῶν ἐπιστημῶν τῶν Παρισίων.

Ἀναμφιβόλως δὲ ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶναι ἡ ὡραιοτέρα τοῦ ἐπιθαλασσίου τούτου ἐργαστηρίου, καταδεικνύουσα ὁποῖα δύναται ἡ νοημοσύνη καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐργασίᾳ.

Ἡ ἀνατομικὴ τοῦ ἀκμαίου σακκιδίου καταδεικνύει, ὅτι ὁ κρεμάμενος ὑπὸ τὸν καρκίνον σάκκος εἶναι μέρος μόνον τοῦ παρασίτου. Τοῦτο στηριζόμενον εἰς τὰ περιβλήματα τοῦ ξενίζοντος διὰ βραγέος ποδίσκου, ἐξακολουθεῖ ἐσωτερικῶς διὰ πολλῶν ῥιζοειδῶν προσεκβολῶν, αἵτινες διακλαδίζονται ἐπὶ τοῦ πεπτικοῦ σωλῆνος τοῦ καρκίνου, ἐπὶ τοῦ ἥπατος, τῶν μυῶν αὐτοῦ κτλ., διατρέχουσαι οὕτως εἰπεῖν ἅπαντα τὰ ὄργανα αὐτοῦ, ἀφ' ὧν ἀντλοῦσι τὰς θρεπτικὰς οὐσίας τὰς ἀναγκαίας εἰς τὴν αὔξησιν αὐτοῦ.

Ὅσον ὀχληρὸς καὶ ἂν ᾖ τοιοῦτος σύντροφος, ὁ καρκίνος οὐδόλως δεικνύει, ὅτι ὑποφέρει, ἀλλὰ τὸν φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ἀπανταχοῦ.

Κατὰ τὸν χρόνον τῆς παραγωγῆς τὸ σακκίδιον γεννᾷ νεαρά, ἅτινα οὐδόλως ὁμοιάζουσιν αὐτῷ. Ταῦτα εἶναι μικροσκοπικὰ ζῳάρια, ἔχοντα ἕνα μόνον μεσαῖον ὀφθαλμόν, ζεῦγος κεραιῶν καὶ δύο ζεύγη ποδῶν δικώπων, δι' ὧν ἐξορμῶσιν ἐν τῇ θαλάσσῃ. Αἱ νύμφαι αὗται στερούμεναι στόματος καταναλίσκουσιν ἐναπόθεμά τι τροφῆς, ὅπερ ἐν αὐταῖς φέρουσι, καὶ ὑπομένουσι σειρὰν ἀπεκδυσῶν, μεθ' ἑκάστην τῶν ὁποίων τὸ ζῷον ἀναφαίνεται τελειότερον κατά τε τὸ σχῆμα καὶ τὸ σῶμα, ὅπερ μετ' ὀλίγον παρουσιάζει ἐντομάς, ἐφ' ὧν γεννῶνται νέα ζεύγη ποδῶν. Ὅταν οἱ πόδες κατασταθῶσι δώδεκα, τὸ σακκίδιον ἄρχεται ἀναζητοῦν ξένον τινά, πάντοτε καρκίνον, ἐκλέγον τοῦτον νέον καὶ οὐχὶ τόσον σκληρόν· εἶτα προσκολλᾶται ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῶν κεραιῶν αὐτοῦ καὶ ἰσχυρῶς στηρίζεται ἐπί τινος τριχὸς τῶν κνημῶν αὐτοῦ, παρὰ τὴν ἄρθρωσιν, ἔνθα τὸ δέρμα δὲν εἶναι τόσον σκληρόν. Διότι, ὅπως ἐξακολουθήσῃ νὰ ζήσῃ τὸ μικρὸν ζῳάριον, ὀφείλει νὰ διατρήσῃ τὸν ὁπλισμὸν τοῦ καρκίνου καὶ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ.

[1] Τέλος· ἴδε σελ. 433.

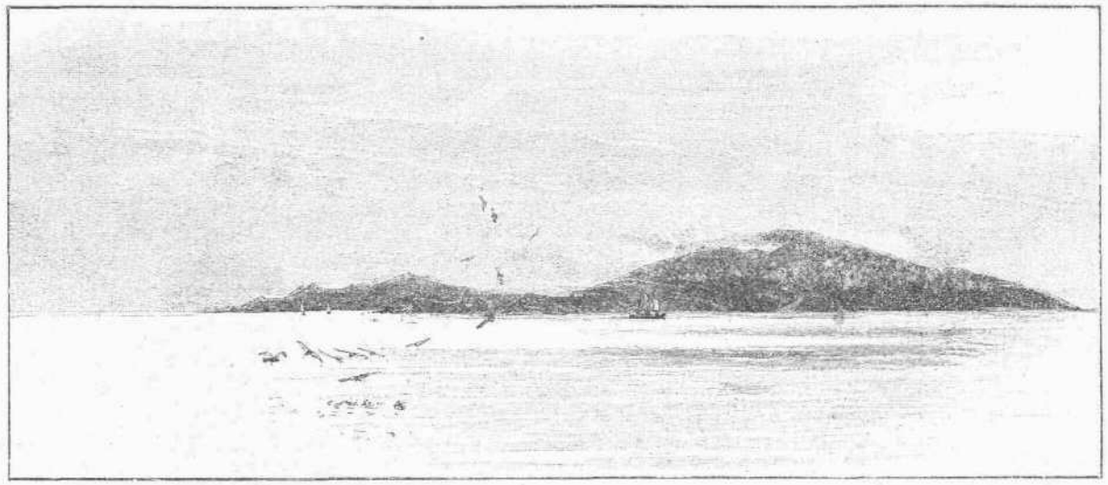

Τὰ Κύθηρα

Πρὸ τοῦ κ. Delage οὐδεὶς ἐγνώριζε κατὰ τίνα τρόπον εἰσχωρεῖ τὸ ζῷον ἐν τῷ καρκίνῳ. Ἡ ἰδέα μεταναστεύσεως τοῦ σακκιδίου ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ θύματος δὲν εἶχεν ἔλθει εἰς οὐδένα, πολλοὶ δ' ἐσφάλλοντο, ἀναζητοῦντες τὴν νύμφην ὑπὸ τὴν κοιλίαν, ἔνθα ἀπαντᾷ τὸ ἀκμαῖον ζῷον. Ὁ κ. Delage δι' ἐπιμόνων παρατηρήσεων κατώρθωσε ν' ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ σακκίδιον, ἵνα φθάσῃ εἰς τὴν κοιλίαν, εἰσχωρεῖ διὰ τοῦ ποδός, καί, πρὶν ἐπιφανῆ ἔξωθεν, διάγει βίον ἐσωτερικὸν κεκρυμμένον.

Ἅπαξ προσκολληθὲν εἰς τὸν πόδα τοῦ καρκίνου τὸ σακκίδιον μεταβάλλεται τὰ μέγιστα. Πρὸς τὸ πρόσθιον αὐτοῦ μέρος σχηματίζεται κεντρίον, δι' οὗ διατρυπῶν διανοίγει εἰς ἑαυτὸ ὁδὸν ἀνὰ μέσον τῶν περιβλημάτων τοῦ καρκίνου. Κατὰ τὸν ἐπικίνδυνον τοῦτον ἀγῶνα πλεῖστα σακκίδια ἀπόλλυνται· ὅταν ὅμως κατορθώσῃ τοῦτο, τὸ παράσιτον ἐξασφαλίζει ἑαυτῷ βίον ἄνετον ἐν τῷ μέλλοντι.

Τὸ σακκίδιον κατασταθὲν ἐσωτερικὸν πάσχει ὁλοσχερῆ ἀνανέωσιν· ἅπαντες οἱ ἱστοί αὐτοῦ ὑγροποιοῦνται, ὅπως μετ' ὀλίγον ἀνασυστῶσι βαθμηδόν. Τοῦτο μετατίθεται βραδέως ἀνὰ μέσον τῆς κοιλότητος τοῦ σώματος τοῦ καρκίνου, μέχρις οὗ φθάσῃ εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τῆς κοιλίας αὐτοῦ, ἔνθα παχυνόμενον σχηματίζει ἐξοίδημα ἐν ἀρχῇ μικρόν, βαθμηδὸν ὅμως αὐξανόμενον καὶ λαμβάνον μέγεθος λεπτοκαρύου.

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ περιέργου τούτου ζῴου. Ἂν ἡ Ζωολογία ἠρκεῖτο μόνον εἰς τὴν παρατήρησιν, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ γνωσθῶσιν ἡ ἀνατομικὴ καὶ ἡ ἐμβρυολογία καὶ τὰ περίεργα φαινόμενα τῆς νεανικῆς διαβιώσεως τοῦ ζῴου, ἅτινα διεξήλθομεν; Ἂν μὴ ὑπῆρχον τὰ ἐπιθαλάσσια ἐργαστήρια, θὰ ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκαλυφθῶσιν ἅπασαι αὗται αἱ ἀλήθειαι;

Καὶ μήπως εἶναι μόναι;

Μήπως ἐν τῷ ἐπιθαλασσίῳ ἐργαστηρίῳ τῆς Ὀδησσοῦ ὁ Kowalewsky δὲν συνήγαγε τὰ στοιχεῖα τῆς διαπλάσεως τοῦ *Ἀμφιοξέως* καὶ τῶν *Χιτωνωτῶν*, ἐξ ὧν τοσαύτη διεχύθη λάμψις ἐν τῇ Ζωολογίᾳ καὶ διεφωτίσθη ἡ τῶν Σπονδυλωτῶν ἱστορία;

Ὁ ἀγνοῶν τὰ θαλάσσια ζῷα, λέγει ὁ Κάρολος Vogt, δὲν δύναται νὰ καλῆται Ζωολόγος.

Τοιαύτης οὔσης τῆς νεωτέρας Ζωολογίας, καθορῶντες τὴν πέριξ ἡμῶν παντελῆ ἔλλειψιν μέσων, δὲν ἐννοοῦμεν μηδ' ἐπὶ στιγμὴν ν' ἀπελπισθῶμεν· βεβαίως τελευταίως τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἐπιτρέπουσιν ἔξοδα πολλά· ἀλλ' ἐκ τῶν μικρῶν ἐκείνων, ἅτινα δύναται νὰ παρέχῃ τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ εἰς τὴν φιλομουσίαν τῆς Κυβερνήσεως στηριζόμενοι, ἐλπίζομεν, ὅτι τὰ πάντα θὰ ἐπιτευχθῶσι καὶ ἡ ἡμετέρα ἕδρα θὰ ἔχῃ ἴσως τὸν ἐπιθαλάσσιον αὐτῆς σταθμὸν ἐν Φαλήρῳ. Διότι, τίς οἶδεν, ἂν ὁ ἀοίδιμος εὐεργέτης τοῦ Πανεπιστημίου Δωρόθεος ὁ Σχολάριος κληροδοτῶν τῷ Πανεπιστημίῳ τὰς ἐν Φαλήρῳ οἰκίας, δὲν ἐνεπνεύσθη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Θειᾶς ἐπιστήμης, προσενεγκὼν ταύτῃ τὸ μέλλον ἐνδιαίτημα πρὸς εὐχερεστέραν καὶ σημαντικωτέραν ταύτης λειτουργίαν;

Πρὸ τούτου ὅμως θὰ διοργανώσωμεν τελειότερον τὰ τοῦ Φυσιογραφικοῦ μουσείου οὕτως, ὥστε οἱ ἐρεύνηνοι νὰ συμπληρῶσι τὰς ἐκ τῆς διδασκαλίας γνώσεις των δι' αὐτοψίας τῶν ζῴων. Θὰ ἐπιτευχθῇ δὲ καὶ ἡ ἵδρυσις ζωολογικοῦ ἐργαστηρίου ἐν συνδυασμῷ μετ' ἄλλης τινὸς ἐργασίας, ἐντὸς μικροῦ συντελεσθησομένης.

Τὰ ἐργαστήρια ἀποτελοῦσι τὴν καρδίαν τῶν Πανεπιστημίων· ἐν αὐτοῖς ὁ φοιτητὴς διδάσκεται τὴν χρῆσιν τῶν ἐργαλείων, τῶν ἀντιδραστηρίων, γυμνάζεται ἀνατέμνων διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ χειρὸς καὶ μανθάνει ἁπάσας τὰς μεθόδους τῆς ἐπιστήμης. Ἄνευ τοιούτων νῦν δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ Πανεπιστήμιον. Διότι τὰ Πανεπιστήμια δὲν εἶναι μόνον ἡ πηγὴ τῶν ἡμετέρων γνώσεων, ἀλλὰ καὶ τὰ μέρη, ἐν οἷς αἱ γνώσεις ἡμῶν καλλιεργοῦνται καὶ διατηροῦνται. Πράττοντες οὕτω πιθανὸν νὰ ἐξεγείρωμεν τοὺς ἐπικριτάς· διότι ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις καιροῖς εἰς πολλῶν τὸν νοῦν παρ' ἡμῖν ἐπῆλθε τὸ ἐρώτημα πρὸς τί αἱ ἐπιστῆμαι; Οἱ πολλοὶ μετροῦσι τὴν ἀξίαν τῆς ἐπιστήμης ἀπὸ τῶν ὠφελίμων ἐφαρ-

μογῶν αὐτῆς ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ. Ἀναμφιβόλως ἡ ἐπιστήμη εἶναι σπουδαιοτέρα, ὅταν προσφέρῃ τῷ ἀνθρώπῳ πρακτικήν τινα ὠφέλειαν.

Ἀλλ' «Ἐπιστήμη καλλιεργουμένη, λέγει ὁ Janssen, ἀποκλειστικῶς χάριν τῶν ἐφαρμογῶν τάχιστα θέλει καταπέσει· ἡ δὲ κατάπτωσις θὰ ἐπέλθῃ τόσον ῥαγδαία, ὥστε ἡ καταπεσοῦσα ἐπιστήμη οὐδεμίαν πλέον θὰ παράσχῃ ἄμεσον ὠφέλειαν, ἣν ἐξ αὐτῆς ἀνέμενον». Σήμερον ἡ βιομηχανία στηρίζεται ἐπὶ τῶν ἐφαρμογῶν τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλ' αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐφαρμογαὶ ἐπέρχονται ἐκ τῆς ὑπερχειλιζούσης ἐπιστήμης. Ἀναπτύξωμεν ἐν πρώτοις τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην καὶ τότε τάχιστα θὰ ἐπέλθωσιν ἐκ ταύτης τὰ χρήσιμα ἡμῖν. Τινὲς ἐπαναλαμβάνουσιν, εἰς τί χρησιμεύει ἀφῃρημένη τις ἀνακάλυψις; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, τὴν πάντοτε γινομένην καὶ ἐπαναλαμβανομένην, ἀπήντησεν ὁ Faraday λέγων: εἰς τί χρησιμεύουσι τὰ νεογέννητα; καὶ ἐν τούτοις τὰ νεογνὰ δὲν εἶναι τὰ κέντρα, πρὸς ἃ συγκεντροῦνται αἱ ἐλπίδες, τὸ οἰκογενειακὸν φίλτρον, τὸ συμφέρον αὐτοῦ τούτου τοῦ κράτους, ὅπερ ἐνδιαφέρεται, ὅπως εἰς τὸ μέλλον ἀπολαύσῃ πολίτου ὠφελίμου;

Αἱ ἀναγκαῖαι διανοητικαὶ δυνάμεις δι' ἀνακάλυψίν τινα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν σπανίως ἀπαντῶσιν ἡνωμέναι ἐν τῷ αὐτῷ προσώπῳ. Ὁ ἐπιστήμων ἀναζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ τὰ αἴτια καὶ τὰς σχέσεις τῶν φαινομένων, ὁ ἐφευρέτης προσπαθεῖ νὰ ἐπιτύχῃ ἐφαρμογὰς νεωτέρας καὶ ἐνεργητικωτέρας. Ἐνίοτε ὁ ἐφευρέτης χωρὶς νὰ ᾖ ἐπιστήμων ἐπιτυγχάνει· πόσον ὅμως εἶναι ἀποτελεσματικώτερα τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἂν ἐννοῇ τὸ αἴτιον τῶν ἐνεργειῶν, ἃς ἐπιζητεῖ νὰ παράγῃ.

Τὰ ἔθνη ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας αὐτῶν ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ μεγάλου πληθυσμοῦ πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν βιομηχανιῶν. Βραδύτερον ἡ κατάστασις αὕτη δὲν ἀρκεῖ, πρέπει νὰ ἐφαρμόσωσι τὴν νοημοσύνην των πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν. «Τὸ ἔθνος, ὅπερ προσπαθεῖ πλειότερον ὅσον τὸ δυνατὸν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως, προώρισται νὰ καταστῇ τὸ πρῶτον ἔθνος τοῦ κόσμου, λέγει ὁ Playfair, ἂν μὴ σήμερον, βεβαίως ὅμως αὔριον».

Ἡ ἀνάπτυξις λοιπὸν τῆς ἐπιστήμης εἶναι ὅρος ἀπαραίτητος τῆς εὐημερίας ἔθνους τινός, τὸ δὲ ἔθνος, τὸ παραμελοῦν τὴν ἐπιστήμην, μοιραίως θὰ ἐξαφανισθῇ, διότι δὲν δύναται νὰ σταματήσῃ. Ἡ σχέσις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς βιομηχανίας θὰ καταστῇ στενωτέρα, ἐφ' ὅσον ἀναπτύσσεται πλειότερον ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ ἡ ἐπιστημονικὴ ἐκπαίδευσις. Καθ' ἣν ἡμέραν ἐκπαίδευσις ὀρθὴ ἐπιχύσει τὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην ἔρωτα ἐν τοῖς σχολείοις καὶ τῷ Πανεπιστημίῳ, οἱ ἐργαζόμενοι εἰς πρόοδον τῆς ἐπιστήμης ἔσονται σπανιώτεροι, ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἔσται ἴσος πρὸς τὸν τῶν ῥητόρων καὶ τῶν πολιτευομένων.

Ἐν τῇ ἐπιστήμῃ οἱ διδάσκαλοι οὐδέποτε ἐξέλιπον οἱ δὲ μαθηταὶ εἶναι ὀλιγάριθμοι. Πρέπει νὰ δημιουργήσωμεν στράτευμα ὅλον βαδίζον ὄπισθεν αὐτῶν. Οὕτως ἐργάζεται ἡ Γερμανία, πρὸς τοιοῦτόν τι τείνει ἡ Γαλλία. Πρὸς τοῦτο πρέπει ἡ ἐκπαίδευσις τῆς χώρας ν' ἀνταποκρίνηται πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς ἐπιστημονικῆς ἡμῶν ἐποχῆς.

Αἱ ἀφῃρημέναι ἀνακαλύψεις ἐν τῇ ἐπιστήμῃ εἶναι τῇ ἀληθείᾳ τὰ θεμέλια τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης ἐνδιαφερόμενος ὀφείλει νὰ καταγίνηται, ὅπως προοδεύσῃ ἡ ἐπιστήμη καὶ οὐχὶ χάριν μόνον τῶν ἐφαρμογῶν αὐτῆς. Ἡ ἀμάθεια δύναται νὰ βαδίζῃ ὄπισθεν τῆς ἐπιστήμης φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ πυρσοῦ αὐτῆς, ἀλλ' οὐδέποτε μόνη δύναται νὰ παρακολουθῇ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀλήθειαι, ὅπως τὰ ἄτομα τῆς ὕλης, οὐδέποτε ἀπόλλυνται. Τὸ ἄθροισμα τῶν κτηθεισῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν ἀποτελεῖ τὸν διανοητικὸν θησαυρόν, ὃν αἱ γενεαὶ κληροδοτοῦσιν ἀλλήλαις.

Αἱ ἀρεταί, αἱ ἀποτελοῦσαι τὸ μεγαλεῖον ἀνδρός τινος, ὁ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἔρως, ἡ ὑπερηφανία μετριαζομένη ὑπὸ τῆς λογικῆς, ἡ μνήμη, ἡ τὰ γεγονότα πρὸς ἄλληλα συναρμολογοῦσα, ἅπαντα ταῦτα τὰ προτερήματα ὀφείλει ὁ ποιητής, ὁ φιλόσοφος, ὁ φιλόλογος καὶ ὁ ἐπιστήμων νὰ σπουδάσῃ, νὰ ἐξασκήσῃ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ βίῳ. Ἡ ἐπιστήμη δὲν πρέπει νὰ ἐξοβελίζηται ἀπὸ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς νεολαίας, διότι ἡ χώρα ἔχει ἀνάγκην ἐπιστημόνων, ὅπως εὐδαιμονήσῃ. Εἶναι ἀνάγκη, διότι ἡ ἐπιστήμη τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἐν τῇ παρούσῃ ἐποχῇ· πρέπει αὕτη νὰ προοδεύῃ ἀενάως.

Οἱ ἐπιστήμονες ὀφείλομεν νὰ ἐπεκτείνωμεν τὸ κράτος αὐτῆς καὶ χρησιμεύωμεν ὡς σκαπανεῖς.

Ἡ ἀνθρωπίνη πρόοδος ἐπὶ τοσοῦτον ἐξωμοιώθη τῇ ἐπιστήμῃ, ὥστε φαίνονται ἀμφότεραι ὅροι ἀπαραίτητοι τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐν τῇ φιλολογίᾳ, ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ περιοριζόμεθα μιμούμενοι τελειότητα, κτηθεῖσαν ἄλλοτε, καὶ ἣν δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπερβῶμεν.

Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη ἀγνοεῖ τοιαῦτα ὅρια. Ὅτε διελύθησαν τὰ σκότη τοῦ μεσαίωνος, ἡ διάδοσις τῶν γραμμάτων, ἡ ἀνακάλυψις ἀπολεσθέντων συγγραμμάτων τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Νῦν ὅμως ἡ λαμπροτέρα διδασκαλία, ἡ ἀνακάλυψις τῶν περιφημοτέρων χειρογράφων οὐδεμίαν ἐπήρειαν θὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς νεωτέρας ζωῆς, οἵαν αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Stephenson, τοῦ Edisson, τοῦ Pasteur. Αἱ γνώσεις ἄνευ ἐπιστήμης ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῆς κοινωνίας εἶναι ἀνίκανοι ν' ἀνυψώσωσιν ἔθνος τι.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ῥίλη νεότης, *ἡ πολιτεία ἔταξεν ἡμᾶς ὁδηγούς· ἀλλὰ κυρίως εἰς ὑμᾶς οἱ πάντες ἔχουσιν ἀνατεθειμένας τὰς ἐλπίδας αὐτῶν, πεποιθότες, ὅτι διὰ τῆς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ προσηλώσεως ὑμῶν θὰ ἀποδείξητε, ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο, ὅπερ ἠτό ποτε μέγα, ἔχει ἐν ἑαυτῷ τὰ στοιχεῖα τοῦ μεγαλείου, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἄλλοτε ἔν τε τοῖς γράμμασι καὶ τῇ ἐπιστήμῃ προεπορεύθη τῶν ἐθνῶν, δὲν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ μακρὸν τασσομένη ἐν τῇ οὐραγίᾳ.*

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ [1]

Κατὰ μετάφρασιν Ε. Δ. Ροΐδου.

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΤΟΥ ΟΛΙΒΙΕΡΟΥ

Δ'.

Ἡ περαιτέρω διαμονὴ εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, ὅπου τὰ πάντα ἀνεκάλουν εἰς τὴν μνήμην του τὴν ἀπιστίαν τῆς Μαρίας ἀπέβαινεν ἀφόρητος εἰς τὸν Ὀλιβιέρον. Ποῦ ὅμως νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν μίαν μετὰ τὰ μεσάνυκτα, ἐνῷ ἐρράγιζε τὰς πέτρας τὸ ψῦχος; Ἔπειτα ἡ κατάστασίς του ἦτο ἀθλία. Αἱ διαδεχθεῖσαι τὴν πάλην πρὸς τὸ δηλητήριον φοβεραὶ συγκινήσεις εἶχον ἐξαντλήσει τελείως τὰς δυνάμεις του. Τὸ αἷμα αὐτοῦ θερμαινόμενον ἀπὸ δύο ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἔβραζεν εἰς τὰς φλέβας του, τὰς τοσοῦτον ἐξογκωθείσας ὥστε διεφαίνοντο ὑπὸ τὸ δέρμα τοῦ μετώπου του ὡς γαλανὰ κορδόνια.

Ἐλπίζων ὅτι ἡ ὑπερβολικὴ αὐτοῦ κόπωσις ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ στιγμάς τινας ὕπνου, ἐξηπλώθη ἐπὶ δύο καθισμάτων, ἀφοῦ ἔσβυσε τὸ κηρίον. Ἀλλ' ὁ ὕπνος δὲν ἤρχετο καὶ τὸ σκότος ἤρχισε νὰ φεγγοβολῇ. Μάτην ἔκλειε τὰ βλέφαρα καὶ ἐπέθετεν ἐπ' αὐτῶν τὰς χεῖρας. Τὸ σκότος ἐξηκολούθει νὰ ᾖναι φωτεινόν. Διὰ τῶν κλειστῶν παραπετασμάτων τῆς κλίνης ἔβλεπε τὰ δύο προσκεφάλαια καὶ ἐπ' αὐτῶν δύο κεφαλὰς νέας καὶ ὡραίας, τῶν ὁποίων τὰ χείλη ἡνοῦντο εἰς ἀτελεύτητον φίλημα, τὰς κεφαλὰς τοῦ Οὐρβάνου καὶ τῆς Μαρίας. Μὴ ἀντέχων εἰς τοιαύτην ὀπτασίαν ἐσύρθη ἔρπων εἰς τὴν ἑστίαν καὶ ἤναψε πάλιν τὸ κηρίον. Τὸ φῶς ἐδίωξε τὰ φαντάσματα καὶ ὁ Ὀλιβιέρος ἔμεινε ἐπί τινας στιγμὰς ἡσυχώτερος. Ἀλλ' αἴφνης ἐβόμβησεν εἰς τὰ ὦτά του ὁ ὄπισθεν τῶν παραπετασμάτων ἦχος δύο φωνῶν, ὁ ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀμετάβλητος διάλογος τῶν ἐναγκαλιζομένων ἐραστῶν. Ἡ ἠχὼ τοῦ θαλάμου ἐπανελάμβανε τοὺς διακοπτομένους ὑπὸ στεναγμῶν καὶ ἐπιφωνημάτων στερεοτύπους κοινοὺς τύπους, διὰ τῶν ὁποίων ὑμνεῖται ἡ γλυκυτάτη τῶν ἐπὶ γῆς ἀπολαύσεων, καὶ οἱ οὕτω διαλεγόμενοι ἦσαν ὁ Οὐρβᾶνος καὶ ἡ Μαρία.

Ὑπάρχει δημώδης παροιμία ἐξομοιοῦσα τὸν πόνον τῶν ὀδόντων καὶ τῶν ἐραστῶν. Ἡ παρομοίωσις εἶναι ἴσως χυδαία, ἀλλὰ καὶ ἀκριβεστάτη. Ἡ ἐρωτικὴ ὀδύνη εἶναι ἡ ὀξυτάτη τῶν ψυχικῶν ὡς ἡ ὀδονταλγία τῶν σωματικῶν. Ἡ ἔντασις ἀμφοτέρων εἶναι τοσαύτη, ὥστε ἂν δὲν ὑπέκειντο εἰς διαλείμματα ἢ ἂν παρετείνοντο ἐπὶ πολὺ θὰ ἀπέληγον ἀφεύκτως εἰς θάνατον ἢ παραφροσύνην. Οὐδὲ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν ὀξύτητα ἡ ὁμοιότης, ἀλλ' ἔχουσι κοινὸν καὶ τὴν ἔλλειψιν οἴκτου πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν σπαρασσομένους. Πάντες λυποῦνται καὶ σπεύδουσι νὰ περιποιηθῶσιν ἢ νὰ παρηγορήσωσι τὸν πάσχοντα ἐκ περιπνευμονίας ἢ στερηθέντα τοῦ πατρός του, ἀλλ' ἂν ἔχασε τὴν ἐρωμένην του ἢ πονεῖ τοὺς ὀδόντας ἀρκοῦνται νὰ ψιθυρίσωσι: «Περαστικά», καὶ ἀπέρχονται ὑψώνοντες τοὺς ὤμους. Ἡ μεταξὺ τῶν δύο νοσημάτων διαφορὰ περιορίζεται εἰς μόνην τὴν θεραπευτικήν. Ἡ ὀδονταλγία ὁδηγεῖ εἰς τὸν ὀδοντοϊατρόν, ὅστις ἐκριζώνει μετὰ τοῦ ὀδόντος καὶ τὸν πόνον, ἐνῷ δὲν ὑπάρχει ψυχικὴ πρὸς κατάπαυσιν τοῦ ἐρωτικοῦ ἄλγους χειρουργία. Τὸ δραστικώτατον τῶν κατ' αὐτοῦ φαρμάκων, τὸ εὑρεθὲν πολὺ πρὸ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς ὁμοιοπαθητικῆς θεραπείας, εἶναι ἄλλος ἔρως, ἤτοι ἄλλος πόνος. Πλὴν αὐτοῦ ὑπάρχει καὶ ἡ ποίησις, ἀλλὰ τότε τὸ ἰατρικὸν εἶναι χειρότερον τοῦ νοσήματος, διότι οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἡ ποίησις παρὰ τὸ αὐτὸ νόσημα, ὀλιγώτερον μὲν ὀξύ, ἀλλὰ χρόνιον καὶ ἀνίατον.

Ὡς εἶχε φράξει τοὺς ὀφθαλμούς του διὰ νὰ μὴ βλέπῃ, οὕτω ἔρραζε καὶ τὰ ὦτα διὰ νὰ μὴν ἀκούῃ, ἀλλ' ὁ ἦχος τῶν δύο ἐκείνων φωνῶν ἐξηκολούθει νὰ σπαράσσῃ τὴν ἀκοήν του. Ἐκυλίσθη τότε δάκνων τοὺς γρόνθους του ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ ἐδάφους, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε ν' ἀκούῃ τὰς αὐτὰς λέξεις, τῶν ὁποίων ἑκάστη συλλαβὴ εἰσέδυεν ὡς αἰχμὴ βέλους εἰς τὴν καρδίαν του. Ἐγερθεὶς ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ σωρευθὲν ἐπὶ τοῦ χείλους αὐτῆς παχὺ στρῶμα χιόνος, ἥτις ἀνελύθη καὶ ἐκάπνισεν ὡς ὕδωρ εἰς τὸ ὁποῖον βυθίζεται σίδηρος πυρακτωμένος.

Ἡ ψυχρολουσία ἐκείνη ἠδύνατο ν' ἀποβῇ θανατηφόρος εἰς τὸν πυρέσσοντα, ἀλλὰ πρὸς στιγμὴν τὸν ἀνεκούφισεν ἀπαλλάξασα αὐτὸν ἀπὸ τῆς παραισθήσεως. Τὰ φαντάσματα ἠφανίσθησαν καὶ ἐσιώπησαν αἱ φωναί. Στηριζόμενος εἰς τὸ παράθυρον ἐπεσκόπει τὴν πόλιν κοιμωμένην ὑπὸ τὴν χιόνα, ἥτις ἐξηκουλούθει νὰ καταπίπτῃ ὡς βροχὴ κυκνείων πτερῶν. Οὐδεὶς ἦχος διέκοπτε τὴν σιγὴν τῆς πολικῆς ἐκείνης νυκτός, οὔτε πάτημα διαβάτου οὔτε ὑλακὴ πλανωμένου σκύλου. Καὶ αὐτὸ τὸ φύσημα τοῦ βορρᾶ ἐφαίνετο παραλυσαν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ ἄφινεν ἡσύχους τοὺς ἀνεμοδείκτας. Ἀφοῦ ἐθεώρησεν ἐπί τινας στιγμὰς τὴν τελείαν ἐκείνην ἀνάπαυσιν ὕπνου ἢ θανάτου, ἔκλεισεν ὁ Ὀλιβιέρος τὸ παράθυρον, τοῦ ὁποίου τὰ ὑαλία εἶχε κοσμήσει ἡ πάχνη μὲ παράδοξα μωσαϊκά.

— Ὅλοι κοιμῶνται, ἐψιθύρισε μεθ' ὅσης πικρίας ἔλεγεν ὁ Μακβέθ: «Ἔχασα τὸ γλυκὺ βάλσαμον τοῦ ὕπνου». Ὑπακούων ἔπειτα εἰς ἀπροσδόκητον ἔμπνευσιν ἐξῆλθεν ἀθορύβως τοῦ θαλάμου του καὶ ὑπῆγε νὰ κολλήσῃ τὸ αὐτίον εἰς τὴν θύραν τοῦ σπουδαστηρίου τοῦ Οὐρβάνου ἀκροώμενος προσεκτικῶς. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἤκουσε τίποτε, ἀλλὰ βαθμηδὸν διέκρινε τὸν βραδὺν καὶ τακτικὸν ῥόγχον τοῦ ἡσύχου ὕπνου τοῦ Οὐρβάνου ἐπὶ τῶν ἀχύρων του.

— Κοιμᾶται Μαρία, εἶπε μετὰ πικροῦ μειδιάματος, κοιμᾶται, καὶ ἔπειτα τολμᾷ νὰ εἴπῃ ὅτι σὲ ἠγάπα.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐπέστρεψεν εἰς τὸν θάλαμόν του. Ἡ κόπωσίς του ἦτο τοσαύτη καὶ ἡ κεφαλή του τόσον βαρεῖα, ὥστε ἀνεγεννήθη ἡ ἐλπὶς ὅτι θὰ ἠδύνατο κ' ἐκεῖνος νὰ κοιμηθῇ ἐπί τινας στιγμάς. Σβύσας καὶ πάλιν τὸ κηρίον ἡπλώθη ἐνδυμένος ἐπὶ τῆς κλίνης. Μετά τινα ὅμως λεπτὰ ἤρχισαν νὰ βασανίζωσι τὴν ὄσφρησίν του καὶ νὰ διεγείρωσι βιαίους

[1] Ἴδε σελ. 423.

τῆς καρδίας του παλμοὺς αἱ ἀναθυμιάσεις γνωστοῦ εἰς αὐτὸν μύρου, τοῦ ἀποστάγματος βερβέννης διὰ τοῦ ὁποίου ἐσυνήθιζεν ἡ Μαρία νὰ πλύνῃ τὴν κεφαλήν. Ἴχνη τινὰ τοῦ ἀρώματος τούτου εἶχον παραμείνει εἰς τὸ προσκεφάλαιον ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶχε κοιμηθῇ ἡ ἐρωμένη του τὴν προτεραίαν καὶ ἐστήριζεν ἤδη ὁ Ὀλιβιέρος τὴν παρειάν.

Ε'.

— Ἀδύνατον εἶναι νὰ μείνω ἐδώ, ἀνέκραξεν ὁ δυστυχής, καὶ ἐκπηδήσας ἀπὸ τὴν κλίνην ἐτυλίχθη εἰς τὸν μανδύαν του, κατέβη τὴν κλίμακα ἀπνευστὶ καὶ εὑρέθη εἰς τὸν δρόμον. Χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ ποῦ πηγαίνει ἐβάδιζεν ἀσκόπως ὅπου τὸν ἔφερον οἱ πόδες του, ἀναπαυόμενος ἐκ διαλειμμάτων ἐπί τινος βάθρου, ἀριθμῶν τοὺς στύλους τοῦ ἀεριόρωτος ἢ ζυμώνων βώλους χιόνος καὶ σρενδονίζων αὐτοὺς κατὰ τῶν τοίχων. Μετὰ τὰς φοβερὰς ψυχικὰς θυέλλας ἀρκεῖ πολλάκις παιδαριώδης τις ἀπασχόλησις διὰ ν' ἀποτρέψῃ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τῆς ἰδέας ἥτις μᾶς βασανίζει, καὶ νὰ ἐπέλθῃ βραχεῖα τις ἀνακωχή. Αὕτη δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὕπνος τοῦ πόνου, ἀλλ' ὕπνος τόσον ἐλαφρός, ὥστε ἀρκεῖ ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ νὰ τὸν διακόψῃ καὶ νὰ ἐξεγείρῃ δριμύτερον τὸ ἄλγος.

Εἰς τοιαύτην εὑρισκόμενος κατάστασιν ἔρθασε μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν εἰς τὴν ἀγορὰν τῶν τροφίμων, ἐνῷ ἐσήμαινε τὴν τρίτην τῆς πρωΐας τὸ ὡρολόγιον τοῦ Ἁγ. Εὐσταθίου, καὶ παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὰ χιονοσκεπῆ ἀγάλματα τῆς ὡραίας βρύσεως τοῦ Κουζέν, ὅτε ἐτάραξεν αὐτὸν μέγας θόρυβος φωνῶν, ἐκρήξεων γέλωτος, κραυγῶν ἀγανακτήσεως καὶ βαρυήχων ὑλακῶν. Οὗτος προήρχετο ἐξ ὁμίλου περιέργων, παρακολουθούντων μετὰ προσοχῆς τὰς περιπετείας φοβερᾶς μονομαχίας μεταξὺ μεγαλοσώμου μαύρου κυνηγετικοῦ σκύλου καὶ γιγαντιαίου γάτου, ἐξορμήσαντος ἐκ τοῦ παρακειμένου λαχανοπωλείου. Τὸ δὲ μῆλον τῆς ἔριδος ἦτο τεμάχιον κρέατος ἁρπαγὲν ὑπὸ τοῦ σκύλου. Εἰς βοήθειαν τοῦ γάτου της ἔσπευδεν ἤδη ἡ λαχανοπώλισσα μὲ σκουπόξυλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἤρχισε νὰ θωπεύῃ τὰ νῶτα τοῦ ἅρπαγος μὴ στέργοντος νὰ παραιτηθῇ τῆς λείας.

— Ἀχρεῖε, κλέπτη, φονιᾶ! πάντοτε ὁ ἴδιος θὰ εἶσαι, ἐκραύγασεν ἡ πωλήτρια, ἐξακολουθοῦσα νὰ δέρῃ τὸν σκύλον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ σκουπόξυλον δὲν ἐπροξένει περισσοτέραν ἐντύπωσιν παρὰ ἂν ἦτο πτερόν.

— Τί τρέχει; ἠρώτησε φωνὴ ἐκτὸς τοῦ κύκλου τῶν περιέργων.

Εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς ἐκείνης ὁ Ὀλιβιέρος, ὅστις παρετήρει μετὰ προσοχῆς τὸν σκύλον, ὡς ἂν ἐζήτει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ, ἤγειρε τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ ἴδῃ τὸν λαλήσαντα.

— Ὁ μανδρόσκυλός σου, τὸ θηρίον σου, θέλει νὰ πνίξῃ τὴν πτωχήν μου Μινέταν ἀπήντησεν ἡ λαχανοπώλις.

— Ἐδὼ Διάνα! ἐδὼ ἀμέσως! ἔκραξεν ὁ προλαλήσας, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πρόσκλησιν ἔσπευσεν ἡ Διάνα νὰ ὑπακούσῃ, ἀρίνουσα τὸ κρέας καὶ δεχομένη μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας ἓν τελευταῖον κτύπημα τῆς σκούπας.

— Δὲν ἠπατώμην, ἐψιθύρισεν ὁ Ὀλιβιέρος, παρατηρῶν προσεκτικῶς τὸν κύριον τοῦ σκύλου, εἶναι ὁ Λάζαρος, καὶ πλησιάσας τοῦτον ἐνῷ ἡτοιμάζετο ν' ἀπέλθῃ ἔθεσε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ὤμου του.

— Ὁ Ὀλιβιέρος! ἀνέκραξεν ὁ Λάζαρος, ὅστις ἐκοκκίνισεν ὡς αἰσχυνόμενος. Σὺ ἐδὼ αὐτὴν τὴν ὥραν, μὲ τοιοῦτον καιρόν, ἐξηκολούθησε μετά τινος ἀμηχανίας. Περίεργη συνάντησις! Εἶναι πολλὴ ὥρα ὅπου ἔρθασες; Πότε μὲ εἶδες; ἐπρόσθεσε μετὰ προφανοῦς ἀνησυχίας.

— Αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἔρθασα, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος, ἀλλὰ καὶ σὺ πῶς εὑρέθης ἐδώ;

— Ἐγὼ ἦλθα χάριν τοῦ ἐπαγγέλματός μου, ἀπήντησεν ὁ Λάζαρος, ὅστις ἐφάνη ἡσυχάσας. Γνωρίζεις τὴν εἰκόνα μου τοῦ Σαμψών, περὶ τῆς ὁποίας σὲ ὡμίλησα πολλάκις, βιάζομαι νὰ τὴν τελειώσω διὰ νὰ προρθάσω νὰ τὴν στείλω εἰς τὴν ἔκθεσιν, καὶ ζητῶ ἐδὼ μεταξὺ τῶν ἀχθοφόρων τῆς ἀγορᾶς κάνένα τύπον Σαμψόνος. Ἀλλὰ σύ, ὁ τόσον χαδεμένος, τί ζητεῖς ἐδώ; Μήπως κυνηγᾷς καμμίαν γυναῖκα;

Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν στιγμὴν ἔτυχεν ὁ Ὀλιβιέρος νὰ χώσῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιον τῆς περισκελίδος του καὶ νὰ ἐκπορευθῇ ἐξ αὐτοῦ ἦχος συγκρουσθέντων ταλήρων, ὁ Λάζαρος ἐπρόσθεσε γελῶν.

— Βλέπω ἢ μᾶλλον ἀκούω ὅτι ἔχεις βροχὴν διὰ τὴν Δανάην. Ἀλλ' ἐγὼ σὲ ἐνόμιζα ζευγαρωμένον. Ὁ Οὐρβάνος μὲ εἶχεν εἰπεῖ.....

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ψαροπώλισσα, ἑτοιμάζουσα τὸ ἐμπόρευμά της ἐκεῖ πλησίον ἐθεώρει τὸν Ὀλιβιέρον μετ' ἀνυποκρίτου θαυμασμοῦ.

— Κύτταξε ἐδώ, εἶπεν εἰς τὴν γείτονα ὁμότεχνόν της, δεικνύουσα διὰ τοῦ δακτύλου τὸν νεανίσκον, κύτταξε Μαρία, καὶ εἰπέ μου ἂν εἶδες ποτὲ ὡραιότερο Χερουβείμ;

— Ἀγγελοῦδι, ἀπεκρίθη ἡ ἄλλη ὑψώνουσα τὸν φανόν της διὰ νὰ ἴδῃ καλλίτερα τὸν Ὀλιβιέρον.

Ἐξ ὅλου τούτου τοῦ περὶ αὐτοῦ διαλόγου οὐδὲν ἄλλο ἐνόησεν οὐδὲ κἂν ἤκουσεν ἐκεῖνος παρὰ τὸ ὄνομα Μαρία, τὸ ὁποῖον ἀντηχήσαν εὐθὺς μετὰ τοὺς ὑπαινιγμοὺς τοῦ Λαζάρου περὶ τῆς ἐρωμένης του ἐξήγειρεν ἀθρόας τὰς ἀναμνήσεις του.

— Τί ἔπαθες; ἠρώτησεν ὁ Λάζαρος βλέπων αὐτὸν ὠχριῶντα.

— Ἐπάγωσε τὸ καϋμένο, εἶπεν ἡ ψαράδαινα. Ἔ! σύ, Τραγογένη, ἐπρόσθεσε ἀποτεινομένη πρὸς τὸν Λάζαρον, φέρε τον ἐδὼ τὸν φίλον σου. Ἡ μητέρα του πρέπει νὰ ᾖναι τρελλὴ διὰ ν' ἀφίνῃ τὸ παιδί της νὰ τρέχῃ τὴν νύκτα μὲ τέτοιο κρύο. Φέρε τον ἐδώ, Τραγογένη, ἡ Μαρία θὰ τοῦ δώσῃ ἕνα φλυτζάνι ζουμὶ διὰ νὰ ζεσταθῇ. Εἶναι χλωμὸ σὰν ἁγιοκέρι τὸ δυστυχισμένο! Μαρία, ζέστανε γλήγορα τὸ ζουμί.

— Εἶναι λοιπὸν ἐδὼ ἡ Μαρία, ἐψιθύρισεν ὁ Ὀλιβιέρος ἀλλοφρονῶν. Λάζαρε, φίλε μου, ἄρισέ με σὲ παρακαλῶ νὰ τὴν ζητήσω. . . Ἤκουσα νὰ τὴν κράζουν . . . εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ τὴν εὕρω . . . ἄρισέ με.

— Ἐκατάλαβα, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Λάζαρος. Φαίνεται ὅτι χωρὶς νὰ τὸ θέλω τοῦ ἐπάτησα τὸν κάλον.

— Λοιπὸν δὲν θὰ ἔλθῃς; Ἐρώναξεν ἡ ψαράδαινα κρατοῦσα εἰς τὴν χεῖρα φλυτζάνιον ἀχνίζοντος ζωμοῦ.

— Εὐχαριστῶ, κυρά μου, εἶπεν ὁ Λάζαρος παρασύρων τὸν Ὀλιβιέρον, ὁ φίλος μου δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ζουμί, ἀλλὰ ἀπὸ κάτι ἄλλο.

— Ἐγὼ τοῦ τὸ ἐπρόσφερα μὲ ὅλην μου τὴν καρδιάν, ἀπήντησεν ἡ καλὴ γυναῖκα. Ἔχει ἄδικον νὰ κάμνῃ τὸν ὑπερήφανον. Τί λὲς Μαρία;

— Μεγάλο ἄδικον. Εἶναι ζουμὶ ὅπου δὲν πίνει καλλίτερο ὁ Βασιλιᾶς. — Μετὰ πέντε λεπτὰ ἐκάθητο ὁ Ὀλιβιέριος παρὰ τὴν τράπεζαν μικροῦ καφενείου ἀντικρὺ τοῦ Λαζάρου καὶ φιάλης κονιὰ κατὰ τὸ ἥμισυ ἤδη κενῆς.

— Τώρα εἰπέ με τὸν καϋμόν σου, εἶπεν ὁ Λάζαρος εἰς τὸν φίλον του.

Τὸ νὰ εἴπῃ τις εἰς ἐρωτευμένον νὰ διηγηθῇ τὰ βάσανά του εἶναι ὡς ἂν ἐπροσκάλει δραματικὸν ποιητὴν ν' ἀναγνώσῃ τὴν τραγῳδίαν του. Ὁ Ὀλιβιέρος διηγήθη ὅλην του τὴν ἱστορίαν χωρὶς οὐδὲν νὰ παραλείψῃ. Ὅταν ἔρθασεν εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Οὐρβάνου, ὁ Λάζαρος ἐκτύπησε διὰ τοῦ γρόνθου τὴν τράπεζαν μετὰ μορφασμοῦ ἀηδίας καὶ ἀποστροφῆς ψιθυρίζων: «Πάντοτε ὁ ἴδιος». Μαζὶ μὲ τὴν ἱστορίαν ἐτελείωσε καὶ ἡ φιάλη βάκκης καὶ ὁ Ὀλιβιέρος τελείως μεθυσμένος ἀπήγγελλε παλαιούς του στίχους εἰς τὴν Μαρίαν.

Κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰσῆλθον εἰς τὸ καφενεῖον τρεῖς ἢ τέσσαρες ξεφορτωταί, οἱ ὁποῖοι ἔσριγξαν τὴν χεῖρα τοῦ Λαζάρου.

— Καλὰ σ' εὑρῆκα, Τραγογένη, εἶπεν ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, ἔχω νὰ σὲ δώσω τὸν μισθόν σου, ὅπου μὲ παρήγγειλες νὰ πάρω διὰ σέ. Ταῦτα λέγων ἔλαβεν ἐκ μεγάλου δερματίνου βαλαντίου τέσσαρα πεντόφραγγα, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν εἰς τὸν Λάζαρον.

Ὁ Λάζαρος οὗτος ἦτο ὑποψήφιος ζωγράφος, ἔχων ἀνάστημα καὶ δύναμιν Ἡρακλέους, τὴν ὁποίαν ἐχρησιμοποίει μετερχόμενος ἐκτάκτως τὸ ἐπάγγελμα ἐκφορτωτοῦ, διὰ νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὰ μέλη τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἱδρυθείσης ἑταιρίας τῶν *Νεροπατέρων* τὰ μέσα νὰ τελειώσωσι τὰς εἰκόνας των διὰ τὴν προσεχῆ ἔκθεσιν. Στερούμενος ὅμως τοῦ διπλώματος καὶ τῶν σημάτων τοῦ ἀχθοφορικοῦ ἐπαγγέλματος ἠναγκάζετο νὰ ἐργάζεται ὡς ἀντικαταστάτης, ἀναπληρώνων τοὺς τυχὸν ἀσθενοῦντας ἢ κωλυομένους ἐκφορτωτάς. Τὸ δὲ ἐπώνυμον *τραγογένη* ἐδόθη εἰς αὐτὸν διὰ τὸ ἱκανῶς ὅμοιον πρὸς τὰ τραγικὰ ἐρυθροξάνθον αὐτοῦ ὑπογένειον. Τὸν ἰδιότροπον τοῦτον καλλιτέχνην εἶχεν ἀπαντήσει ὁ Ὀλιβιέρος πλειστάκις εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ φίλου του Οὐρβάνου, τοῦ ἄλλοτε ἐπιδιώξαντος τὴν τιμὴν νὰ συμπεριληφθῇ εἰς τὸν σύλλογον τῶν Νεροπατέρων καὶ ἀπορριφθέντος παμψηφεί.

Περὶ τὴν ἕκτην τῆς πρωΐας ὁ Λάζαρος ἐφόρτωσε τὸν νέον φίλον του εἰς ἄμαξαν καὶ τὸν μετέφερεν εἰς τὸ οἴκημά του, βοηθήσας αὐτὸν ν' ἀναβῇ τὴν κλίμακα καὶ νὰ ῥιφθῇ ἐπὶ τῆς κλίνης του, ὅπου ἔπεσεν ὡς ἄψυχος ὄγκος καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεκοιμήθη βαθέως.

— Τὸν λυποῦμαι, εἶπεν ὁ Λάζαρος, κλείων τὰ παραπετάσματα τῆς κλίνης. Εἶχα καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικήν μου Μαρίαν, καὶ ἡ καρδιά μου, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἀπολιθωμένη, φέρει ἀκόμη τοὺς τύπους τῶν καρφίων μὲ τὰ ὁποῖα τὴν ἐσταύρωσεν. Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι σήμερον ἀρχαιολογία.

Μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ἀνωτέρω ἐπικηδείου τῆς νεότητός του, ἀπεσύρθη ἀκροποδητεὶ διὰ νὰ μὴ ταράξῃ τὸν ὕπνον τοῦ δυστυχοῦς του φίλου. Ἐξερχόμενος εἶδε τὴν κλεῖδα εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου καὶ ἀνοίξας εἰσῆλθεν εἰς αὐτό.

— Κάτι πρωΐ μ' ἐνθυμήθης; εἶπεν ὁ Οὐρβάνος, ἀνοίγων τοὺς νυστάζοντας ὀφθαλμούς του. Μήπως συνέβη τι νεώτερον;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ Λάζαρος, ὁ καιρὸς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι τρισάθλιος καὶ ἀδιόρθωτος ὅπως καὶ σύ. Καὶ χωρὶς ν' ἀρίσῃ εἰς τὸν Οὐρβάνον καιρὸν νὰ τὸν διακόψῃ ἐξηκολούθησε. «Γνωρίζω ὅλην τὴν ἱστορίαν σου μὲ τὸν Ὀλιβιέρον καὶ τὴν Μαρίαν. Τὸ κατόρθωμά σου δὲν μοῦ ἐπροξένησε μεγάλην ἔκπληξιν. Ἤξευρα ὅτι εἶσαι ἀχρεία ψυχή.

— Τίς σὲ εἶπε. . .

— Ὁ Ὀλιβιέρος, ἢ μᾶλλον ἡ μέθη του, ἀπεκρίθη ὁ Λάζαρος, διηγηθεὶς τὴν πρωϊνὴν συνάντησίν του μετὰ τοῦ ποιητοῦ.

Ὁ Οὐρβάνος ἐζήτησε ν' ἀπολογηθῇ, ἀλλ' ὁ Λάζαρος τοῦ ἔφραξε τὸ στόμα λέγων ἀποτόμως:

— Ἀγαπητέ μου, δὲν ἐπαγγέλλομαι τὸν πουριτάνον, οὔτε κινδυνεύω ν' ἀποθάνω ἀπὸ συμφόρησιν ἀρετῆς, ἀλλ' ὑπάρχουν καὶ πράγματα ὅπου δὲν καταρθώνω νὰ χωνεύσω, ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι δὲν μ' ἐζημίωσαν προσωπικῶς, ἀλλὰ τοὺς ὁποίους τόσον πολὺ βδελύττομαι, ὥστε αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην νὰ πλύνω τὰς χεῖράς μου, ἂν τύχῃ νὰ ἐγγίσω τὰς ἰδικάς των.

— Ἀλλ' ἄκουσέ με πρῶτα, ἄρες με νὰ σὲ εἴπω πῶς συνέβησαν τὰ πράγματα.

— Ἂν ἠσθάνεσο πρὸς τὴν γυναῖκα ταύτην σροδρὸν καὶ εἰλικρινῆ ἔρωτα, θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐννοήσω καὶ μέχρι τινὸς νὰ δικαιολογήσω ὅτι ἐν ὥρᾳ ἐξάψεως καὶ παραφορᾶς ἐπρόδωκες τὸν φίλον σου. Ἀλλὰ νὰ τοῦ πάρῃς τὴν ἐρωμένην του εἰς τὸ σπίτι σου, καταχρώμενος τὴν πρὸς σὲ ἐμπιστοσύνην του, χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπᾷς, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ διασκεδάσῃς μίαν ὥραν, τοῦτο εἶναι ἀνεπίδεκτον δικαιολογίας καὶ λέγεται εἰς ὅλας τὰς γλώσσας ποταπότης ὑπὸ τῶν τιμίων ἀνθρώπων. Ἂν ἤμην εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ὀλιβιέρου, θὰ ἔσπανα εἰς τὴν ῥάχιν σου, τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο ὅλα τῆς οἰκίας τὰ καθίσματα. Ἀντὶ τούτου ὁ Ὀλιβιέρος σ' ἐσυγχώρησε, καὶ δὲν ἀπορῶ διὰ τοῦτο. Εἶναι ψυχὴ ἀγγελικὴ καὶ ἄκακος, ἀνίκανος νὰ ὀργισθῇ καὶ νὰ μισήσῃ. Δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ἀλλὰ ζωντανὸν ἐλεγεῖον. Τὸν ἀπήντησα εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς ὅπου ἔκλαιεν ὡς παιδίον. Τὸ θέαμα ἦτο σπαραξικάρδιον. Εἰς τὴν ἀπελπισίαν του ἀντέταξα τὴν μέθην. Τώρα κοιμᾶται, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον θὰ ἐξυπνήσει ἐξ ἴσου ἀπελπισμένος. Σ' ἐξύπνισα διὰ νὰ σὲ εἰδοποιήσω καὶ νὰ σὲ

συστήσω νὰ τὸν προσέχῃς, διότι φοβοῦμαι μήπως κάμῃ κάμμίαν ἀδιόρθωτην τρέλλαν.

— Ἐδοκίμασε χθὲς ν' αὐτοχειριασθῇ, ἀλλ' ἀπέτυχεν, εἶπεν ὁ Οὐρβάνος.

— Τοῦτο δὲν τὸ ἤξευρα, καὶ κάλλιον ἴσως θὰ ἦτο δι' αὐτὸν νὰ ἐπετύγχανεν. Ἀφοῦ ὁ Χάρος δὲν τὸν ἠθέλησε, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι τὸν περιμένουν χειρότεραι τοῦ θανάτου δυστυχίαι. Ἐνωρὶς ὡρίμασεν ὁ ταλαίπωρος.

— Καὶ ἡ Μαρία ἐπίσης ἠθέλησε νὰ αὐτοχειριασθῇ καὶ ἀπέτυχε κ' ἐκείνη, εἶπεν ὁ Οὐρβάνος, τοῦ ὁποίου ἡ σκληρὰ γλῶσσα τοῦ Λαζάρου εἶχε κἄπως διασείσει τὴν ἀναισθησίαν.

— Καὶ τί θὰ ἔκαμνες σὺ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τάφων; ἠρώτησεν ὁ Λάζαρος προσβλέπων τὸν Οὐρβάνον κατὰ πρόσωπον.

— Πιθανὸν εἶναι ὅτι θὰ ἔσκαπτα τὸν ἰδικόν μου.

— Τοῦτο εἶναι φράσις καλὴ διὰ τραγῳδίαν, ἀπεκρίθη εἰρωνικῶς ὁ Λάζαρος. Δὲν ἔχεις κἂν τὸ θάρρος τῆς εἰλικρινείας, ἥτις εἶναι ἡ μόνη ἀρετὴ πολλῶν ἄλλων ὁμοίων σου. Ὅτι καὶ ἂν ἔκαμες ἢ κάμῃς ἀκόμη, ποτὲ δὲν θὰ ταράξει ἡ τύψις τῆς συνειδήσεως τὴν χώνευσιν ἢ τὸν ὕπνον σου. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν τάφων τοῦ Ὀλιβιέρου καὶ τῆς Μαρίας, ἀντὶ νὰ σκάψῃς τὸν ἰδικόν σου, θὰ ἔστρωνες κλίνην διὰ νέους ἔρωτας. Τοῦτο ἔπρεπε νὰ μ' ἀποκριθῇς, ἂν ἤθελες νὰ σὲ πιστεύσω. Τώρα ὑγίαινε, δὲν ἔχω ἄλλο νὰ προσθέσω.

Ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε χωρὶς νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς τὸν Οὐρβάνον.

— Σωστὸς ἀγριάνθρωπος, ἐψιθύρισεν οὗτος ὅταν ἔμεινε μόνος, καὶ ἐξανακοιμήθη ἀμέσως μέχρι τῶν δύο μετὰ μεσημβρίαν.

Ὁ Ὀλιβιέρος ἐκοιμήθη κ' ἐκεῖνος ὅλην τὴν ἡμέραν. Ὅταν ἐξύπνισε δὲν ἤξευρε πῶς εὑρέθη ἐκεῖ. Αἱ ἀναμνήσεις τῆς φοβερᾶς ἐκείνης νυκτὸς ἐπανήρχοντο βραδέως ἡ μία μετὰ τὴν ἄλλην καὶ μεταξὺ αὐτῶν ἡ συνάντησις μὲ τὸν Λάζαρον καὶ τὸ μέσον τὸ ὁποῖον μετεχειρίσθη οὗτος διὰ νὰ τοῦ προμηθεύσῃ ὀλίγον ὕπνον. Ἡ κεφαλή του ἦτο ἀκόμη βαρεῖα, κατορθώσας ὅμως νὰ σηκωθῇ μετέβη εἰς τοῦ Οὐρβάνου, τὸν ὁποῖον εὗρεν ἑτοιμαζόμενον νὰ ἐξέλθῃ.

— Ποῦ πηγαίνεις; ἠρώτησεν αὐτόν.

— Πλησιάζουν αἱ ἕξ, καὶ ἐσήμανεν ὁ ἑσπερινὸς τοῦ γεύματος. Πηγαίνω νὰ φάγω.

— Ποῦ;

— Δεξιὰ ἢ ἀριστερά, ὅπου εὕρω. Χθὲς εἶδες τὸν Λάζαρον;

— Ναί, τὸν ἀπήντησα τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀγοράν.

— Καὶ τί ἤθελες τὴν νύκτα εἰς τὴν ἀγοράν;

— Τίποτε. Ἐξῆλθα, διότι δὲν ἤμην καλά. Δὲν ἠμποροῦσα νὰ κοιμηθῶ εἰς ἐκεῖνο τὸ δωμάτιον. Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἐσυλλογιζόμην..... ἐννοεῖς.

— Ναί, ἐννοῶ· καὶ διὰ τοῦτο σὲ λέγω καὶ πάλιν ὅτι πρέπει νὰ παύσωμεν νὰ βλεπώμεθα, διὰ τὴν ἡσυχίαν σου καὶ τὴν ἰδικήν μου. Καὶ οἱ δύο ἔχομεν κἄτι νὰ λησμονήσωμεν, δύσκολον ὅμως εἶναι νὰ τὸ κατορθώσωμεν ἐφ' ὅσον συγκατοικοῦμεν. Καλλίτερα λοιπὸν εἶναι νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ.

— Καὶ ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγω;

— Ἀλλ' ἂν μείνῃς εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου συνέζησα μὲ τὴν Μαρίαν ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα, ἀδύνατον εἶναι νὰ λησμονήσῃς ὅτι ὑπῆρξεν ἐρωμένη μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Οὐρβάνος.

— Κάλλιστα τὸ γνωρίζω, ἀνέκραξεν ὁ Ὀλιβιέρος, καὶ πάλιν ὅμως θὰ μείνω εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, μὲ τὰς ἀναμνήσεις αὐτῆς. Τὸ προτιμῶ ἀπὸ κάθε ἄλλο, τοῦ ὁποίου οἱ τοῖχοι θὰ ἦσαν βωβοί, καὶ δὲν θὰ μ' ἐννοοῦσαν ὅταν ὁμιλῶ δι' αὐτήν. Ἂν αἱ ἀναμνήσεις σου σ' ἐνοχλοῦν, μὴν εἰσέρχεσαι σὺ εἰς αὐτὸ τὸ δωμάτιον. Αἰσθάνομαι ὅτι μόνος ἐκεῖ μέσα κινδυνεύω νὰ παραφρονήσω, ἀλλ' ἡ παραφροσύνη ἐπιφέρει τὴν λήθην. Ὑπῆρξεν ἐρωμένη σου, εἶναι ἀληθές, ἀλλ' ὅταν συνέβη τοῦτο δὲν ἤξευρε τί ἔκαμνεν. Ἡ καρδία της ἐκοιμᾶτο ὅταν μὲ ἠπάτησε. Ἐνθυμήσου τί σ' ἔγραψε τὴν ἄλλην ἡμέραν: «Δὲν ἐπρόφθασα νὰ σ' ἀγαπήσω, διότι δὲν εἶχα λησμονήσει τὸν Ὀλιβιέρον». Καὶ ἔπειτα ἠθέλησε ν' αὐτοχειριασθῇ ἐξ αἰτίας μου. Τί εἶναι μία ἀπιστία συγκρινομένη πρὸς τὴν τόσην ἀγάπην; Ὑπῆρξεν ἐρωμένη σου ὀκτὼ ἡμέρας, ἀλλ' ἐμὲ μὲ ἠγάπησε ἐπὶ δεκαοκτὼ μῆνας. Καὶ τότε ὅμως ἐσυλλογιζόμην τὸν σύζυγόν της. Ἡ ζηλοτυπία δὲν χρησιμεύει εἰς τίποτε· εἶναι πληγὴ ἡ ὁποία ὅταν δὲν σκοτώσῃ τὸν ἔρωτα, τὸν διαιωνίζει . . . Ὄχι δὲν φεύγω ἀπὸ τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο.

Ἡ ἔκρηξις τοιούτου πάθους ἐσυγκίνησε πρὸς στιγμὴν καὶ αὐτὸν τὸν ἄκαρδον Οὐρβάνον.

— Τοῦτο εἶναι τρέλλα, εἶπε σφίγγων τὰς χεῖρας τοῦ νέου φίλου του, διατί νὰ παροξύνῃς τὴν λύπην σου, διατί νὰ μὴ προσπαθήσῃς νὰ λησμονήσῃς.

— Σὲ εἶπα ἤδη ὅτι δὲν θέλω νὰ λησμονήσω, καὶ διὰ τοῦτο μένω ἐδῶ.

— Τότε φεύγω ἐγώ.

— Διατί νὰ φύγῃς; Μήπως σ' ἐνοχλῶ;

— Διότι δὲν θέλω νὰ συγκατοικήσω μαζί σου. Αὐτὴ ἡ ἱστορία θὰ παρέχει ὕλην κακολογίας ἐπὶ ὁλόκληρον ἑξαμηνίαν. Ὁ Λάζαρος δὲν μὲ χωνεύει, μὲ τὸ εἶπε τὸ πρωὶ χωρὶς περιφράσεις, καὶ οἱ φίλοι του μὲ ζηλεύουν. Γνωρίζουν ὅτι ἔχεις ὀλίγα χρήματα, καὶ ἂν μείνω μαζί σου εἶναι ἱκανοὶ νὰ εἴπουν ὅτι τὸ κάμνω ἀπὸ συμφέρον, ὅτι ἀφοῦ σ' ἐπρόδωκα ἐξακολουθῶ νὰ σ' ἐκμεταλλεύωμαι. Τοῦτο δὲν τὸ θέλω.

— Θὰ τοὺς εἰπῶ ὅτι ἀπατῶνται, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος ὅστις ἔτρεμε νὰ μείνῃ μόνος. Ἐγὼ δὲν εἶμαι μνησίκακος. Μὴ φύγῃς, διότι δὲν ἔχω ἄλλον μὲ τὸν ὁποῖον νὰ ὁμιλῶ διὰ τὴν Μαρίαν. Ἔχω ἀκόμη πολλὰ νὰ σὲ διηγηθῶ. Θὰ ἰδῇς ὅτι μὲ ἠγάπα πολύ. Θὰ ἤμην παρὰ πολὺ δυστυχὴς ἂν ἔμενα μόνος. Δὲν εἶχα εἰς τὸν κόσμον παρὰ ἐκείνην καὶ σέ.

— Ἀφοῦ τόσον τὸ θέλεις, τότε μένω.

— Εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν ὁ Ὀλιβιέρος προσκαλῶν τὸν ζωγράφον νὰ γευματίσωσιν ὁμοῦ.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bibliographie Hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-septième siécle par Émile Legrand. 2 τόμοι. Paris 1894. Εἰς 8ον σελίδ. Α' Τόμος XIV+512. ὁ Β' Τόμ. σελ. 528.

Διὰ τοῦ ἄρτι ἐκδοθέντος νέου τούτου ἔργου ὁ κ. Legrand συνεχίζει τὴν ἀπὸ τοῦ 1885 ἀρξαμένην βιβλιογραφίαν του περὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου δημοσιευθέντων βιβλίων. Οἱ κατὰ τὸ 1885 ἐκδοθέντες παρ' αὐτοῦ δύο τόμοι περιλαμβάνουσι τὰ συγγράμματα τὰ παρ' Ἑλλήνων ἐκδοθέντα ἑλληνιστὶ κατὰ τὴν 15 καὶ 16 ἑκατονταετηρίδα, οἱ ἤδη δ' ἐκδοθέντες περιλαμβάνουσι τὰ κατὰ τὴν 17ην, θέλουσι δ' ἐκδοθῇ ἔτι δύο τόμοι Γ' καὶ Δ' περιλαμβάνοντες συνέχειαν τῆς βιβλιογραφίας καὶ βιογραφικὰς σημειώσεις περὶ τῶν συγγραφέων.

Τὰ ἔργα ταῦτα τοῦ κ. Λεγράνδ εἶνε σπουδαιότατα διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς διανοητικῆς προόδου, καὶ διαπλάσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἐντεῦθεν. Εἶνε δὲ ὁ συγγραφεὺς αὐτῶν ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων διὰ τὸ κολοσσιαῖον ἔργον, ὅπερ ἀνέλαβε, μὴ φεισθεὶς κόπων καὶ πόνων εἰς ἀναζήτησιν τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων εἰς πάσας τὰς πλουσίας βιβλιοθήκας Γαλλίας, Ἀγγλίας, Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος. Οἱ ἀσχολούμενοι περὶ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς χρόνους, οὓς περιλαμβάνει ἡ βιβλιογραφία, θέλουσιν εὕρῃ ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κ. Λεγράνδ ἑτοίμους τὰς πηγὰς τῆς μελέτης των, καὶ πᾶσαν βιβλιογραφικὴν εἴδησιν.

Ἡ ἀνεύρεσις καὶ καταγραφὴ τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων εἶνε ἔργον δυσχερέστατον, διότι καὶ ὀλίγα ἀντίτυπα ἐξεδίδοντο, καὶ μὴ ὑπάρχοντος Ἑλληνικοῦ κράτους, δὲν ὑπῆρχεν ἐθνικὴ βιβλιοθήκη, ἐν ᾗ ὁπωσδήποτε νὰ περισυλλέγωνται. Περὶ τὴν βιβλιογραφίαν ἠσχολήθησαν παρ' ἡμῖν ὁ Δὲ Κιγάλλας, ὁ Μαρῖνος Βρετός, καὶ ὁ Κωνστ. Σάθας ἐν παρόδῳ ἐν τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ του, ἀλλ' οὐδεὶς περιέλαβε καὶ κατέγραψε πάντα, διότι ἡ βιβλιογραφία μόνον συμπληροῦται διὰ πολλοῦ χρόνου. Ὁ κ. Λεγράνδ, οὗτινος τὸ ἔργον εἶνε πληρέστερον τῶν προεκδοθέντων Δὲ Κιγάλλα καὶ Βρετοῦ, καὶ συντεταγμένον κατὰ τοὺς παραδεδεγμένους τύπους τῆς βιβλιογραφίας, ἀνομολογεῖ τὰς ἐλλείψεις, ἃς θέλει ἀναπληροῖ τοῦ χρόνου προϊόντος διὰ συμπληρωτικῶν παραρτημάτων. Εἰς τοὺς ἤδη δ' ἐκδοθέντας τόμους πλὴν τῶν βιβλίων, ἅτινα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους εἶνε ἔργα Ἑλλήνων, περιέλαβε καὶ τὰ ὑπὸ ξένων μὲν γραφέντα, ἀλλ' εἰς τὰ ὁποῖα εἰργάσθησαν καὶ Ἕλληνες, μνημονευόμενοι ἐν αὐτοῖς ὡς τοιοῦτοι, ἢ ἄλλοθεν γνωστοὶ ὅτι μετέσχον τῆς συντάξεως. Τὰ τοιαῦτα βιβλία γράφει ὅτι παρέλιπε νὰ σημειώσῃ εἰς τὴν βιβλιογραφίαν τῆς 16ης ἑκατ., ἀλλ' ἤδη θέλει ἐκδώσῃ περὶ ἐκείνων ἴδιον συμπληρωτικὸν παράρτημα.

Ἡ βιβλιογραφία αὕτη τοῦ κ. Λεγράνδ δὲν εἶνε μόνον ξηρὰ ἀναγραφὴ τίτλων βιβλίων, ἀλλὰ πλήρης περιγραφὴ ἑκάστου αὐτῶν, ὡς πρὸς τὰς σελίδας, τὸ σχῆμα τὰς εἰκόνας, τὰς ἐκδόσεις, ὅπου ἐγνώριζε ταύτας. Ἐπὶ σπανίων δὲ βιβλίων καταχωρίζει πολλαχοῦ τοὺς προλόγους τῶν συγγραφέων, τὰ συστατικὰ γράμματα περὶ τοῦ βιβλίου σοφῶν ἀνδρῶν, ἑλληνιστὶ ἢ λατινιστί, ποιήματα εἰς τὰς βίβλους, ἀφιερώσεις καὶ τὰ παρόμοια. Πλὴν τούτων δ' ἐν τῇ βιβλιογραφίᾳ περιέλαβε καὶ εἰκόνας πολλαχοῦ τῶν ξυλογραφημάτων τῶν ὑπαρχόντων εἰς τοὺς τίτλους τῶν βιβλίων, ἐν οἷς σήματα τυπογραφείων Ἑλληνικῶν (Βενετίας) καὶ ξένων, πανομοιότυπον τῆς γραφῆς Κυρίλλου Λουκάρεως, οἰκόσημον τοῦ Λεονάρδου Φιλαρᾶ, καὶ τὰ παρόμοια.

Ἐν γένει δ' εἰπεῖν οἱ δύο ἐκδοθέντες τόμοι τῆς βιβλιογραφίας περιλαμβάνουσιν 639 βιβλία ἀπὸ τοῦ ἔτους 1601 μέχρι τοῦ 1690. Ἐξεδόθησαν δ' ἐν πάσῃ τυπογραφικῇ φιλοκαλίᾳ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν Ἀλφόνσου Πικὰρ καὶ Γίου, εἰς 250 ἀντίτυπα, ὧν τὰ 220 μόνον ἐτέθησαν ὑπὸ πώλησιν.

Ἐλπίζομεν ὅτι οἱ ἐν τοῖς γράμμασιν ἀσχολούμενοι παρ' ἡμῖν θέλουσι σπεύσῃ εἰς ἀπόκτησιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου συγγράμματος, ὅπερ ἐγράφη μὲν ὑπὸ Γαλάτου, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποίῳ καταδηλοῦται ἀκραιφνὴς ἐνθουσιασμὸς Ἑλληνικῆς γραφίδος, εἰκονιζούσης ἓν ἕκαστον τῶν βιβλίων, ἅτινα ἐγράφησαν ὑπὸ Ἑλλήνων ἐν χρόνοις δουλείας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀδιάκοπος σειρὰ καὶ πνευματικὴ ἐργασία ἐκαλλιέργησε τὸ ἔδαφος ἐξ οὗ ἀνεβλάστησε τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας.

Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Συνεδρίασις τῆς 23 Νοεμβρίου 1894. — Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην τῶν τακτικῶν συνεδριῶν τῆς παρούσης χειμερινῆς περιόδου, ἐμνήσθη ὁ διευθυντὴς τῆς σχολῆς κ. Δαίρπφελδ ἐν τῇ ἐναρκτηρίῳ αὐτοῦ ὁμιλίᾳ τῶν τριῶν ἐξόχων ἀνδρῶν, ὧν τὸ ὄνομα ἀναποσπάστως συνδέεται πρὸς τὰς ἐργασίας τῶν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ γερμανικῶν ἀρχαιολογικῶν σχολῶν, τοῦ Ἐρνέστου Κουρτίου, οὗ ἡ πρὸ μικροῦ πανηγυρισθεῖσα 80ὴ τῶν γενεθλίων ἐπέτειος καὶ ἡ 50ὴ τῆς εἰς Διδάκτορα ἀναγορεύσεως συμπίπτει πρὸς τὴν 20ὴν ἐπέτειον τῆς ἱδρύσεως τῆς ἐνταῦθα σχολῆς, τοῦ οὐχὶ πρὸ πολλοῦ μεταστάντος καθηγητοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Μονάχου Ἑρρίκου Μπρούν καὶ τοῦ ἐν Ῥώμῃ Ἰωάννου Βαπτιστοῦ δὲ-Ῥώσσῃ. Ἐξῆρε τὰς μεγάλας τῶν ἀνδρῶν τούτων εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐπιστήμην ὑπηρεσίας, ἀνέφερε κατόπιν τὰ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συντελεσθέντα ἔργα τῆς σχολῆς, ὡς τὴν περὶ τῶν ἀγγείων τῆς Ἀκροπόλεως συγγραφὴν τοῦ δευτέρου διευθυντοῦ τῆς σχολῆς κ. Βόλτερς καὶ τοὺς χάρτας τῆς Ἀττικῆς, ἀνήγγειλε τὴν δαπάνῃ φιλαρχαίων Γερμανῶν ἐξακολούθησιν τῶν παρὰ τὴν Ἐννεάκρουνον ἀνασκαφῶν καὶ κατὰ τὴν ἀρξαμένην χειμερινὴν περίοδον καὶ μετὰ ταῦτα ἐπραγματεύθη τὸ θέμα αὐτοῦ περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος τῇ ἐπινεύσει καὶ χρηματικῇ χορηγίᾳ τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας γενομένων ἀνασκαφῶν. Ἡ ἀκρόπολις τοῦ ἕκτου στρώματος, ἧς τὴν ὕπαρξιν ἐβεβαίωσαν ἤδη αἱ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1893 γενόμεναι ἐργασίαι, ἀπεκαλύφθη νῦν μετὰ τοῦ καταπληκτικοῦ αὐτῆς περιβόλου, τῶν ὀχυρωτάτων πύργων, τῶν εἰσόδων καὶ τῶν μεγάρων ὁλοσχερῶς πλέον. Ἡ ἀκρόπολις αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν μυκηναίαν ἐποχήν, εἶνε ἑπομένως αὐτὴ ἡ ὁμηρικὴ Ἴλιος, ἡ συγχρονος τῶν μεγάλων ἐν Ἑλλάδι ἀκροπόλεων τῶν Μυκηνῶν, τῆς Τίρυνθος, τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῶν ὁμοίων, ὧν ἡ ἀκμὴ ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τῆς δωρικῆς μεταναστάσεως χρόνους τῆς παναρχαίας ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Ἑκατοντάδες φωτογραφικῶν ἀπεικονίσεων πασῶν τῶν ἰλιακῶν ἀρχαιοτήτων, ἃς ἡ σκαπάνη εἰς φῶς ἔφερε, καὶ πίνακες τοπογραφικοὶ καθιστῶσιν ἐναργῆ τὴν περὶ αὐτῶν ἔκθεσιν, ἥτις ἐν πάσαις ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς θέλει περιληφθῇ ἐν τῷ μετά τινα χρόνον ἐκδοθησομένῳ βιβλίῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος γενομένων ἐν Τροίᾳ ἐρευνῶν. Αἱ ἐν τῷ Ἰλίῳ ὅμως πρὸ εἰκοσαετίας τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σλήμαν ἀρξάμεναι καὶ κατὰ τὸ 1893 εἰς νέον στάδιον εἰσελθοῦσαι ἐργασίαι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἤδη συμπεπληρωμέναι καὶ τὸ ζήτημα περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου ἐξυμνηθείσης

ἀκροπόλεως τοῦ Πριάμου παντελῶς λελυμένον. — Μετὰ τὸν κ. Δαίρπφελδ τὸν λόγον ἔλαβεν ὁ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ παρὰ τῇ ἑταιρείᾳ τῶν ἀνατολικῶν σιδηροδρόμων προσκεκολλημένος ἀρχαιολόγος, ἑταῖρος τῆς σχολῆς κ. Ἀλφρέδος Καῖρτε. Αἱ κατὰ χώραν ἔρευναι αὐτοῦ ἐπιστοποίησαν δι' εὑρημάτων τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τὸ Δορύλαιον ποταμοῦ Ἕρμου, ὅστις ὑπὸ τοῦ Πλινίου μνημονεύεται ὀρθῶς οὕτως, εἰ καὶ πρὸς τὰς πηγὰς αὐτοῦ συγγέονται παρ' αὐτῷ αἱ τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ τῶν δυτικῶν τῆς χερσονήσου ἀκτῶν. Ὁμοίως διὰ τεκμηρίων ἀναμφιλέκτων βεβαιοῦται νῦν καὶ ἡ ἀμφισβητουμένη θέσις τῆς παλαιᾶς μητροπόλεως τῆς Φρυγίας, τοῦ Γορδίου. Ὁ Λαλῶν ἐξηγεῖ νῦν ἄλλως καὶ τινας τῶν ὑποτιθεμένων ἀρχαίων φρυγικῶν τάφων, τῶν ἐν τοῖς βράχοις λελαξευμένων (οὕτω π. χ. τὸν λεγόμενον τάφον τοῦ Μίδα). Τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς παλαιᾶς φρυγικῆς τέχνης, εἰς τὰ ὁποῖα ἄλλως οὐδὲ παρατηρεῖται θέσις πρὸς ἐναπόθεσιν νεκροῦ, πλὴν κογχῶν μικροτάτων ἔν τισι, προφανῶς ἀποκλειουσῶν τοιαύτην χρῆσιν, ἐξηγεῖ ὁ λαλῶν ὡς τὰς διακεκοσμημένας εἰσόδους τῆς ἐν τοῖς ὄρεσι κατοικίας τῆς Μεγάλης Θεᾶς Κυβέλης, τῆς ποτνίας θηρῶν, ἧς ἡ ἐν τῇ πέτρᾳ λαξευτὴ μορφὴ ἐκ τῶν κογχῶν ἐκείνων προέβαλλε. Ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐπὶ τῆς παλαιᾶς φρυγικῆς τέχνης ἐπέδρασεν ἡ Ἑλλὰς (κατὰ τὸν 6ον πρὸ Χριστοῦ αἰῶνα, πρὸ τῆς περσικῆς κυριαρχίας), σώζεται ὡραία ἀρχαϊκὴ στήλη, ἰωνικῆς ἐργασίας, εὑρεθεῖσα ἐν τῷ κέντρῳ αὐτῷ τῆς Φρυγίας καὶ ἧς ἀπεικόνισιν φωτογραφικὴν ἐπιδεικνύει ὁ λαλῶν. Κατὰ τὸν 5ον ὅμως καὶ 4ον αἰῶνα, κατὰ τοὺς χρόνους δηλονότι τῆς περσικῆς κυριαρχίας, οὐδεμία μαρτυρεῖται ἐπίδρασις τῆς ἑλληνικῆς τέχνης, διότι τὰ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀναχθέντα ἔργα ἀποδεικνύει ὁ λαλῶν ἀνήκοντα εἰς τοὺς χρόνους τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων.

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικὰ καὶ ἀρχαιολογικὰ

Κατὰ τὴν συνήθειάν της ἡ «Ἑστία» ἀναγράφει ἐνταῦθα ἐκεῖνα ἐκ τῶν περιοδικῶν δημοσιευμάτων τῶν περιερχομένων εἰς γνῶσίν της, ὅσων τὴν ἔκδοσιν παρέλειψε κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς νὰ ἀναγράψῃ. Καὶ πρῶτον μὲν τοῦ δεκάτου ἑνάτου τόμου τῶν Mittheilungen τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἱνστιτούτου, δύο ἐξεδόθησαν τεύχη, τὸ β' καὶ γ'. Τὰ δύο ταῦτα τεύχη, πλὴν πολλῶν ἐπιγραφῶν, περιλαμβάνουσιν ἀξιολόγους ἀρχαιολογικὰς πραγματείας τὰς ἑξῆς: Περὶ τῶν γλυπτῶν τῆς Ἐπιδαύρου.—Περὶ τῆς Χίου ὡς κοινωνοῦ τῆς Δελφικῆς ἀμφικτυονίας.—Περὶ τῶν Ἀθηναϊκῶν δικαστικῶν πινακίων (τῶν Ἡλιαστῶν).—Περὶ Δερυλαίου (πόλεως τῆς Φρυγίας).—Περὶ τῆς Ἐριφύλης τοῦ Πολυγνώτου.—Περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τοῦ Ἀγυιέως, ὅστις ἦτο «κίων εἰς ὀξὺ λήγων», ἐξ ἀφορμῆς μνημείου ἐν Κερκύρᾳ ἀποκειμένου.—Περί τινος ἀγγείου βοιωτικοῦ μετὰ γελοιογραφίας.—Περὶ τῶν ἐν Τροίᾳ ὑπὸ τοῦ κ. Doerpfeld τῷ 1894 γενομένων ἀνασκαφῶν κτλ.

Καὶ τῆς Revue des Études Grecques τῶν Παρισίων δύο ἔχομεν πρὸ ἡμῶν τεύχη (τὸ 25 καὶ 26 τοῦ 1894). Ἐκ τῶν δύο τούτων τευχῶν σημειοῦμεν τὰς μᾶλλον ἐνδιαφερούσας πραγματείας: Περὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν προσωπείων ἐν τοῖς δράμασι τοῦ Αἰσχύλου (ὑπὸ P. Girard).—Περὶ ἑνὸς ἀναθήματος τοῦ βασιλέως Ἀττάλου, ἔργου τοῦ γλύπτου Ἐπιγόνου, ἐν ᾧ κατὰ πρῶτον ἀπεικάζονται ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης Γαλάται.—Περὶ τοῦ ἂν ἡ Κυζικηνὴ χώρα εἶναι νῆσος ἢ χερσόνησος.—Περὶ τῆς ῥήσεως τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου (Δ', 35) «καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες». Τὴν ῥῆσιν ταύτην, περὶ ἧς καὶ παρ' ἡμῖν ἱκανὰ ἐγράφησαν ἐξ ἀφορμῆς τῆς πραγματείας ταύτης, θέλει νὰ διορθώσῃ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς κ. Θεόδωρος Ῥεῖνακ οὕτω: «καὶ δανείζετε μηδὲν ἀντελπίζοντες». Ἡ διόρθωσις ὅμως εἶναι περιττὴ ἢ μᾶλλον ἐσφαλμένη. Τὸ ἀπελπίζοντες ἔχει καλῶς, σημαίνει δὲ ἀπὸ τούτου ἐλπίζοντες, ἀπολαβεῖν ἐλπίζοντες.—Προσθῆκαι εἰς τὸ μυθολογικὸν λεξικὸν τοῦ Roscher.—Περὶ τῆς μυκηναίας χρυσοχοϊκῆς τέχνης.—Τὰ συμπόσια τῶν ἀνάκτων παρ' Ὁμήρῳ.—Περὶ τοῦ Αἰσχύλου ὡς μιμητοῦ τοῦ Ὁμήρου.—Περὶ τοῦ ποιητοῦ Λεωνίδου τοῦ Κρητός, ὃν ὁ συγγραφεὺς τῆς πραγματείας κ. Ph. E. Legrand οὐ μόνον ταυτίζει πρὸς τὸν ἐν τοῖς Θαλυσίοις τοῦ Θεοκρίτου ἀναφερόμενον Λυκίδαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς Λεωνίδαν τὸν Ταραντῖνον, κτλ.—Περιέχονται δὲ καὶ ἐν τοῖς τεύχεσι τούτοις τῆς Revue οὐκ ὀλίγαι ἐπιγραφαί.

Φερδινάνδος Λεσσὲψ

— Εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποθιώσαντος Λεκὸν Δελίλ, ἐξελέγη μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὁ Ἀρσένιος Οὐσσαί, ὁ γνωστὸς φιλέλλην ἱστορικός. Ὁ συνυποψήφιος τοῦ Οὐσσαὶ Ζολᾶ δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν ψῆφον, εὑρέθησαν δὲ καὶ δύο λευκαί.

Ἐπιστημονικὰ

Τηλεγραφικῶς ἀνηγγέλθη ἐκ Παρισίων ὁ θάνατος τοῦ Φερδινάνδου Λεσσέψ, μέλους τοῦ Γαλλικοῦ Ἱνστιτούτου. Ἐγεννήθη ἐν Βερσαλλίαις τῇ 19 Νοεμβρίου 1805, διεκρίθη δὲ κατ' ἀρχὰς ὡς διπλωμάτης. Τὴν πρώτην ἰδέαν τῆς τομῆς τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, τοῦ ἔργου τὸ ὁποῖον τὸν ἐδόξασε, συνέλαβε τῷ 1854, ὅτε μετέβη εἰς Αἴγυπτον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ νέου ἀντιβασιλέως Μεχμὲτ-Σαΐδ. Ἀλλ' ἐδέησε νὰ παρέλθουν δέκα πέντε ἔτη ἕως οὗ ἀχθῇ εἰς πέρας τὸ μέγα ἔργον, κατόπιν ὑπερανθρώπων ἀγώνων. Τὰ ἐγκαίνια τοῦ τεχνητοῦ πορθμοῦ ἐτελέσθησαν μετ' ἐκτάκτου μεγαλοπρεπείας τῇ 20 Νοεμβρίου 1869, τὸ ὄνομα δὲ τοῦ Φερδινάνδου Λεσσὲψ διελαλήθη ἀνὰ τὸν κόσμον, μεταξὺ τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ αἰῶνος τούτου. Ὁ Λεσσὲψ διεδέχθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν τὸν Βερνέιλ τῷ 1873, βραδύτερον ἐξελέγη γερουσιαστής, ἐτιμήθη δὲ διὰ τοῦ μεγαλοσταύρου τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς. Ἡ ἀτυχὴς ἐπιχείρησις τοῦ Παναμᾶ, μὲ τὰ τελευταῖα ἀποκαλυφθέντα σκάνδαλα, ἐπέπρωτο νὰ πικράνῃ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ ἐνδόξου γέροντος, τὸν ὁποῖον τόσον ἐνησμένιζον ἀποκαλοῦντες «ὁ μέγας Γάλλος».

— Τὴν νέαν αὐτοῦ θεωρίαν «Περὶ Κινήσεως» γαλλιστὶ μεταφρασθεῖσαν καὶ τυπωθεῖσαν δαπάναις τοῦ δήμου, ὁ κ. Γ. Λυκόρτας, ὁ γνωστὸς παρ' ἡμῖν νομικὸς καὶ μαθηματικός, ὑπέβαλεν εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν.

Ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1895 ἡ *Εἰκονογραφημένη Ἑστία* ἀνακαινίζεται. Ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν μας ἐπὶ τῆς ἀγγελίας τοῦ ἐξωφύλλου.